

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

LA JURISDICCIO MILITAR:

**UNA COMPARATIVA ENTRE EL SISTEMA D'ESPANYA
I EL DELS ESTATS UNITS**

Autor: PERE FARNÉS AGRAMUNT

Director del treball: Josep Cañabate Pérez

Treball de Fi de Grau

Data de lliurement: 8 de maig de 2018

Quart curs del Grau de Dret

Facultat de Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

La jurisdicció ordinària és ben coneguda i és estudiada en totes les carreres de Dret, però hi ha una jurisdicció que, en moltes ocasions, és obviada en els estudis, i que té un caràcter especial, designada específicament per l'àmbit castrense. Aquesta és la jurisdicció militar, una jurisdicció basada en el dret militar i que, tot i no ser existent en tots els Estats, té una gran rellevància en les Forces Armades en aquells països que han decidit organitzar-la i regular-la.

Aquest treball pretén realitzar un estudi d'aquesta jurisdicció, sobre el perquè de la seva existència i sobre la seva organització. Per fer-ho, s'ha decidit analitzar dos exemples de sistemes que han optat per aquesta via, la de la creació d'una jurisdicció militar diferenciada de la jurisdicció ordinària, i elaborar una comparativa d'ambdós sistemes basada en el mètode del dret comparat. Així mateix, els models escollits han estat un sistema basat en el Civil Law, Espanya, i un sistema basat en el Common Law, els Estats Units.

Per fer possible l'elaboració d'aquest treball, ha estat necessari endinsar-se i estudiar el dret militar espanyol i nord-americà, així com el sistema jurídic dels Estats Units.

Índex

Abreviatures.....	4
Introducció.....	6
I. Conceptes Bàsics de la Jurisdicció Militar.....	9
A. Concepte.....	9
B. La jurisdicció militar a Espanya.....	9
C. La jurisdicció militar als Estats Units.....	11
II. Règim jurídic del membres de les Forces Armades a Espanya.....	13
A. Regulació bàsica.....	13
B. Estatut del Personal de les Forces Armades.....	13
III. Organització de la jurisdicció militar a Espanya.....	18
A. Regulació.....	18
B. El Cos Jurídic Militar.....	18
C. Estructura orgànica.....	20
C.1. Els Jutjats Togats Militars Territorials.....	21
C.2. Els Jutjats Togats Militars Centrals.....	22
C.3. Els Tribunals Militars Territorials.....	22
C.4. El Tribunal Militar Central.....	24
C.5. La Sala de lo Militar del Tribunal Suprem.....	25
C.6. Especial consideració al desplaçament de tropes fora del territori espanyol.....	27
D. Estadístiques.....	29
IV. Organització de la jurisdicció militar als Estats Units.....	33

A. Regulació.....	33
B. Judge Advocate General's Corps.....	33
C. Estructura orgànica.....	34
C.1. Les Corts-marcials.....	34
C.2. Les Corts d'Apel·lació Criminal.....	36
C.3. La Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades.....	37
C.4. La Cort Suprema dels Estats Units.....	38
D. Estadístiques.....	39
V. Comparativa entre Espanya i els Estats Units.....	42
A. Regulació.....	42
B. El Cos Jurídic Militar i els Judge Advocate General's Corps.....	42
C. Estructura orgànica.....	43
D. Estadístiques.....	45
Conclusions.....	47
Bibliografia.....	50
Annex.....	53

Abreviatures

Art./arts.: article/articles

CAAF: Court of Appeals for the Armed Forces (Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades dels Estats Units)

CCAA: Comunitats Autònomes

CE: Constitució Espanyola de 1978

CPM: Llei Orgànica 14/2015, de 14 d'octubre, del Codi Penal Militar

FAS: Forces Armades

JAG Corps: Judge Advocate General's Corps

LCM: Llei 39/2007, de 19 de novembre, de la Carrera Militar

LEBEP: Real Decret Legislatiu 5/2015, de 30 d'octubre, pel que s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic

LOCOJM: Llei Orgànica 4/1987, de 15 de juliol, de la Competència i Organització de la Jurisdicció Militar

LODDFAS: Llei Orgànica 9/2001, de 27 de juliol, de drets i deures dels membres de les Forces Armades

LODN: Llei Orgànica 5/2005, de 17 de novembre, de la Defensa Nacional

LOPJ: Llei Orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial

LOPM: Llei Orgànica 2/1989, de 13 d'abril, Processal Militar

LORDFAS: Llei Orgànica 8/2014, de 4 de desembre, de Règim Disciplinari de les Forces Armades

LPOTJM: Llei 44/1998, de 15 de desembre, de Planta i Organització Territorial de la Jurisdicció Militar

LTM: Llei 8/2006, de 24 d'abril, de Tropa i Marineria

MCM: Manual for Courts-Martial (Manual per a Corts-Marcials)

ROFAS: Reals Ordenances de les Forces Armades

TMC: Tribunal Militar Central

TS: Tribunal Suprem

UCMJ: Uniform Code of Military Justice (Codi Uniforme de Justícia Militar dels Estats Units)

U. S. Const.: United States Constitution (Constitució dels Estats Units)

Introducció

L'any 2016, l'Institut Internacional d'Estudis Estratègics “The Military Balance” estimava que al món hi havia un número aproximat de 27.542.350 membres de Forces Armades¹. Aquest nombre, tot i constituir només un 0,37% de la població mundial i un 0,81% de la força laboral², ha estat històricament objecte de controvèrsies, degut a les seves funcions i a la capacitat d'impacte que tenen en la societat. I és que les Forces Armades, que reben com a mitjana mundial una despesa del 2,23% del PIB³, tenen un caràcter especial dins la societat, degut a la seva naturalesa militar, armada i disciplinària. Aquest fet ha portat a que en alguns països s'hagi optat per, en l'àmbit judicial, crear una jurisdicció diferent a la ordinària amb l'objectiu de tractar de forma especial els conflictes que puguin sorgir en relació a aquestes Forces Armades, l'anomenada jurisdicció militar.

Aquest treball parteix amb l'objectiu de comparar com dos Estats han aplicat i desenvolupat aquesta jurisdicció militar, Espanya (amb un sistema judicial basat en el Civil Law) i els Estats Units (amb un sistema judicial basat en el Common Law). Així doncs, per poder assolir aquest objectiu principal, al llarg del treball es desenvoluparan 4 objectius secundaris: en primer lloc, realitzar un anàlisi del règim jurídic de les Forces Armades a Espanya, per poder comprendre millor aquest caràcter especial del que gaudeix aquest cos i el perquè de la necessitat d'establir una jurisdicció especial; en segon lloc, dur a terme un estudi de la jurisdicció militar a Espanya; en tercer lloc, analitzar la jurisdicció militar als Estats Units; finalment, en quart lloc, efectuar una comparativa dels dos sistemes estudiats.

En la realització d'aquest treball, en que s'ha utilitzat el mètode del dret comparat, que és la metodologia que, en el dret, analitza dos sistemes diferents i en fa una comparativa, s'ha efectuat una estructura amb el propòsit d'assolir tant l'objectiu principal com els objectius secundaris: en primer lloc, sota el títol “I. Conceptes bàsics de la jurisdicció militar”, s'ha optat per fer una introducció a la jurisdicció militar, explicant el seu

¹ World Bank Group. (2018). *Personal de las fuerzas armadas, total*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <https://datos.bancomundial.org/indicador/MS.MIL.TOTL.P1?end=2016&start=1985&view=chart>

² World Bank Group. (2018). *Personal de las fuerzas armadas (% del total de la fuerza laboral)*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <https://datos.bancomundial.org/indicador/MS.MIL.TOTL.TF.ZS>

³ World Bank Group. (2018). *Gasto militar (% del PIB)*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <https://datos.bancomundial.org/indicador/MS.MIL.XPND.GD.ZS>

concepte i els seus orígens, introduint a més els dos sistemes que s'analitzaran: Espanya i els Estats Units. En segon lloc, sota el títol “II. El règim jurídic dels membres de les Forces Armades a Espanya”, es busca desenvolupar el primer objectiu secundari, ajudant a comprendre el caràcter especial del cos i la justificació del perquè de l'existència d'una jurisdicció militar. En tercer lloc, sota el títol “III. Organització de la jurisdicció militar a Espanya”, es pretén donar resposta al segon objectiu secundari, analitzant la regulació que l'empara, el Cos Jurídic Militar, l'estructura orgànica dels tribunals que la formen i les seves estadístiques anuals. En quart lloc, sota el títol “IV. Organització de la jurisdicció militar als Estats Units”, es cerca resoldre el tercer objectiu secundari, seguint una estructura similar a l'estudi de la jurisdicció militar a Espanya, analitzant així doncs la regulació que l'empara, el Judge Advocate General's Corps, l'estructura orgànica dels tribunals que la formen i les seves estadístiques anuals. Finalment, en cinquè lloc, sota el títol “V. Comparativa entre Espanya i els Estats Units”, es pretén donar resposta al quart objectiu secundari, realitzant una comparativa entre els dos sistemes estudiats. D'aquesta manera, es busca assolir l'objectiu principal, que és el de comparar com dos Estats han aplicat i desenvolupat el concepte de la jurisdicció militar, sent els escollits Espanya (com a exemple d'un Estat basat en el Civil Law) i els Estats Units (com a exemple d'un Estat basat en el Common Law).

Així doncs, aquest treball parteix de la hipòtesis de que els Estats en qüestió han aconseguit regular i desenvolupar un sistema judicial especial per a les Forces Armades però mantenint-se dins de l'estricta àmbit de la justícia i la constitucionalitat, sense esdevenir aquesta especial jurisdicció una escapada de la justícia per part dels seus membres.

Al llarg del treball s'ha realitzat una recerca d'informació, analitzant tant legislació espanyola com americana, així com manuals, sentències i informes, tant en format paper (sobretot en tot allò relacionat amb el sistema espanyol) com en format digital (sobretot en allò relacionat amb el sistema nord-americà). Així mateix, en la realització d'aquest treball s'ha necessitat endinsar-se en aspectes del Dret que no són tractats al llarg de la carrera, com és el cas de la jurisdicció militar en si, que no és tocada ni tant sols per una optativa, i que, a més, a provocat una dificultat en la recerca de manuals, ja que n'hi ha pocs i sovint desactualitzats degut a al poc costum que hi ha a Catalunya a estudiar aquesta matèria. Així mateix, la realització d'aquest treball també ha implicat l'estudi i

anàlisi del sistema jurídic nord-americà, ja que per comprendre la jurisdicció militar dels Estats Units s'ha hagut prèviament de comprendre els aspectes bàsics del seu sistema, com per exemple la compilació de la seva legislació federal bàsica en un únic codi, el U.S. Code, fet que ha hagut d'estar estudiat per mitjans telemàtics, al no haver manuals en paper a Catalunya que aprofundissin en aquest tema; en aquest sentit, ha estat d'ajuda la base de dades digital de la "Library of Congress".

I. Conceptes bàsics de la jurisdicció militar

A. Concepte

La jurisdicció militar, és la potestat d'aplicar el dret (“jurisdicció” ve del llatí “*iuris dictio*”, que equival a “dir el dret”) en l'àmbit estrictament castrense, és a dir, en l'àmbit militar. Té el seu origen en l'existència dels exèrcits permanents i ha estat sempre una jurisdicció especialitzada degut a la naturalesa del dret que aplica, el dret militar.⁴

El perquè d'una jurisdicció diferent a la ordinària pel dret militar el trobem en una de les essències de les forces armades arreu del món: la conservació de la disciplina, reflectida en una demanda de rapidesa, severitat i exemplaritat per mantenir una organització jerarquitzada dins de l'Exèrcit així com un règim disciplinari estricte. Així mateix, busca assolir un cert grau d'autonomia per part de l'Exèrcit, degut a les funcions especials que té designades, traduint-se amb una justícia pròpia desvinculada de la ordinària.⁵

Així queda establert, per exemple, en el preàmbul del Manual de les Courts-martial dels Estats Units, que estableix que “*The purpose of military law is to promote justice, to assist in maintaining good order and discipline in the armed forces, to promote efficiency and effectiveness in the military establishment, and thereby to strengthen the national security*”, és a dir, es busca promoure la justícia mentre es manté l'ordre i la disciplina i es promou l'efectivitat i l'eficiència, tot en busca d'un enfortiment de la seguretat nacional.

Tot i així, no tots els Estats del món han optat per la creació o manteniment d'una jurisdicció militar, sinó que en alguns s'ha optat per l'eliminació d'aquesta, com és el cas de França, Alemanya, Àustria o els països escandinaus.⁶

B. La jurisdicció militar a Espanya

Els primers intents de codificació de la legislació militar a Espanya es troben al segle XIX, un segle marcat precisament pel moviment codificador de la legislació espanyola, com són exemples el Codi Penal de 1822, el Codi de Comerç de 1829 o el Codi Civil de

⁴ Preàmbul de la LOCOJM

⁵ Gil García, O. (1999). *La jurisdicció militar en la etapa constitucional*. Madrid: Marcial Pons., pàgs. 18-19

⁶ ÍDEM, pàg. 163

1889. Així doncs, ja a la Constitució espanyola de 1812 es reconeixia un estatus i jurisdicció especial pels militars⁷, però no va ser fins a mitjans de segle que no van aparèixer projectes de codificació de la legislació militar, tant en matèria penal com en dret processal i d'organització jurisdiccional. En la mateixa línia, la Llei Orgànica del Poder Judicial de 1870 reconeixia una jurisdicció especial pels militars⁸, i, finalment, el 17 de novembre de 1884 va entrar en vigor el primer Codi Penal Militar.⁹ Aquest tindria un curt període de vigència, ja que seria substituït pel Codi Penal de la Marina de Guerra de 1888, especial per a la Marina, i pel Codi de Justícia Militar de 1890, que regulava les normes processals i la organització orgànica de la jurisdicció militar. Aquest últim va estar vigent durant 55 anys, fins a l'aprovació del Codi de Justícia Militar de 1945, que va unificar la regulació dels l'Exèrcit de Terra, l'Armada i l'Exèrcit de l'Aire, i que va estar vigent durant 40 anys, amb contínues reformes, sent la més important la de 1980, que el va adaptar a la nova Constitució de 1978. Finalment, el 1985 va entrar en vigor el vigent Codi Penal Militar i, a continuació, un conjunt de legislació militar que al llarg d'aquest treball s'analitzarà.¹⁰

En quant al concepte de “jurisdicció militar”, l'art. 1 de la LOCOJM marca que “*La jurisdicción militar, integrante del Poder Judicial del Estado, administra justicia en nombre del Rey, con arreglo a los principios de la Constitución y a las leyes.*”, i està reconeguda expressament a l'art. 117.5 CE, reservant-la per l'àmbit “*estrictamente castrense y en los supuestos de estado de sitio*”.

El cas espanyol és un exemple de democratització de l'exèrcit, i és que s'ha de tenir en compte que abans d'aprovar-se Constitució de 1978, el país estava passant per un procés de transició, passant d'un règim dictatorial militar a un règim democràtic, tenint les forces armades una imatge de poca qualitat democràtica que s'havia de corregir. Així doncs, amb la Constitució i el nou Estat social i democràtic de Dret¹¹, la jurisdicció militar, així com l'exèrcit, va haver d'adaptar-se a la nova legalitat democràtica i als

⁷ Art. 250 de la Constitució espanyola de 1812: “*Los militares gozarán también de fuero particular, en los términos que previene la ordenanza o en adelante previniere.*”

⁸ Art. 347 de la Llei Orgànica del Poder Judicial de 1870: “*La jurisdicción de Guerra y la de Marina serán las únicas competentes para conocer respectivamente, con arreglo á las Ordenanzas militares del Ejército y de la Armada, de las causas criminales por delitos cometidos por militares y marinos de todas clases en servicio activo del Ejército ó de la Armada.*”

⁹ Olarte Encabo, S., & Orza Linares, R. M. (2015). *Estudios sobre derecho militar y defensa*. Pamplona: Thomson Reuters Aranzadi, pàgs. 28-36.

¹⁰ ÍDEM, pàg. 40

¹¹ Art. 1.1 CE

principis constitucionals, deixant de ser el que havien estat en el règim anterior i, sobretot, passant a respectar les garanties establertes en tractats i convenis internacionals que l'estat espanyol havia ratificat recentment, com és el cas del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (ratificat el 1977) o de la Convenció Europea de Drets Humans (ratificada el 1979).¹²

C. La jurisdicció militar als Estats Units

El primer codi de justícia militar als Estats Units va ser adoptat el 5 d'abril de 1775, un any abans de la declaració d'independència, pel Congrés Provisional de Massachusetts. Tot i així, només 2 mesos després, el 30 de juny de 1775, el Segon Congrés Continental de Filadèlfia va aprovar el primer codi de justícia militar aplicable a totes les tretze colònies, un codi en gran part copiat del codi britànic del 1765 i del codi de Massachusetts, i compost per 69 articles que regulaven l'exèrcit continental.¹³

Als Estats Units, el conjunt de normes elaborades per regular la conducta de l'Exèrcit eren anomenades "Articles de Guerra" o "*articles of war*", i al llarg de la història s'han anat aprovant diferents *articles of war* per anar actualitzant la legislació militar. Per altra banda, la Marina es regulava en els "Articles per al Govern de la Marina dels Estats Units" o "*Articles for the Government of the United States Navy*", amb pocs canvis al llarg de la seva història.

Abans de l'entrada en vigor de la Constitució dels Estats Units, el 4 de març de 1789, ja s'havien aprovat els *articles of war* de 1775 (anteriorment explicats) i de 1776. Amb la Constitució, aquesta potestat de legislar en matèria militar va ser atorgada al Congrés¹⁴, i a posteriori es van aprovar els Articles de Guerra de 1806, 1874, 1916, 1920 i 1948, a més del Codi Lieber (també anomenat "Instruccions del Govern pels Exèrcits dels Estats Units en el camp de batalla" o "Ordre General nº 100"), aprovat el 1863 per ordre del President Abraham Lincoln, que va estar en vigor durant la guerra civil americana.

Finalment, el 31 de maig de 1951 va entrar en vigor el Uniform Code of Military Justice (UCMJ), un codi que uniformitzava la legislació de l'Exèrcit (regulat fins el moment

¹² García Lozano, C. (2006). *Jurisdicción militar: aspectos penales y disciplinarios*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial, pàg. 23.

¹³ The Judge Advocate General's School, U.S. Army. (1960). *The Background of the Uniform Code of Military Justice*. JUDGE ADVOCATE GENERAL'S SCHOOL LIBRARY, pàg. 2.

¹⁴ Art. 1, secció 8 [14] U.S.Const.: "*The Congress shall have power [...] to make Rules for the Government and Regulation of the land and naval Forces*"

pels Articles de Guerra), la Marina (regulat pels Articles per al Govern de la Marina), la Força Aèria (a la que se li aplicaven els mateixos Articles de Guerra que a l'Exèrcit) i la Guàrdia Costera (regulada per lleis disciplinàries), a més de regular i expandir la ja existent jurisdicció militar.¹⁵

En quant al concepte de “jurisdicció militar”, la Cort Suprema dels Estats Units va establir, en una sentència de 1866 (Ex Parte Milligan, 71 US 2), que hi havia, sota la Constitució, 3 tipus de jurisdicció militar: una per ser exercida tant en temps de pau com de guerra (anomenada “lleï militar”), una per ser exercida en temps d’una guerra estrangera fora de les fronteres dels Estats Units (anomenada “govern militar”) i una per ser exercida en cas d’invasió o insurrecció dins de les fronteres dels Estats Units (anomenada “lleï marcial”). Tenint en compte que els 2 últims tipus de jurisdicció són per a temps de guerra, la “jurisdicció militar” entesa com a organització de tribunals sotmesos a una legislació militar en temps de pau es pot considerar com inclosa en el primer tipus jurisdicció militar que la Cort Suprema va establir en la seva sentència de 1866.

Així mateix, el preàmbul del MCM estableix la inclusió de la jurisdicció militar dins del que es coneix com a “dret militar”.¹⁶

¹⁵ The New York Times, 7 de maig de 1950, pàg. 82: “Truman signs Code of Service Justice; Bill Provides a Civilian Court of Military Appeals and Safeguards Defendants”

¹⁶ Preàmbul MCM: “Military law includes jurisdiction exercised by courts-martial and the jurisdiction exercised by commanders with respect to nonjudicial punishment”

II. Règim jurídic dels membres de les Forces Armades a Espanya

A. Regulació bàsica

La regulació bàsica de les forces armades es troba dividida entre la Constitució Espanyola, concretament en el seu art. 8, i la Llei Orgànica de Defensa Nacional.

Així doncs l'art. 8, en el seu apartat primer, estableix que les Forces Armades estan constituïdes per l'Exèrcit de Terra, l'Armada, i l'Exèrcit de l'Aire, i que tenen com a missió “*garantizar la soberanía e independencia de España, defender su integridad territorial y el ordenamiento constitucional*”¹⁷, mentre que el seu apartat segon recull el mandat constitucional de crear una llei perquè així ho reguli.

Per poder seguir aprofundint en el règim de les FAS, s'ha de recórrer a la Llei Orgànica de Defensa Nacional, destacant els seus articles 9, 10 i 15. Començant pel darrer, en el seu art. 15 s'estableix tot un seguit de missions per desenvolupar la seva missió constitucional, missions vitals i de gran rellevància que és necessari comprendre per entendre el perquè del règim especial al qual estan sotmesos els seus membres i, de retruc, el perquè de fins i tot necessitar una jurisdicció pròpia com la jurisdicció militar. Aquestes missions van des de contribuir militarment a la defensa d'Espanya i els seus aliats, com preservar la seguretat i benestar dels ciutadans en situacions de catàstrofe, calamitat o risc greu o fins i tot dur a terme missions d'evacuació de residents espanyols a l'estranger¹⁸. Per altra banda, els arts. 9 i 10 estableixen una distinció entre el que és l'Administració Militar o Ministeri de Defensa (regulat a l'art. 9), la qual té el mateix règim jurídic que les demés Administracions Públiques, i el que són les Forces Armades (regulades a l'art. 10), subjectes al sistema estatutari militar que a continuació s'explicarà.

Les FAS es troben en una situació de subjecció especial, tenint com a conseqüència una restricció en l'exercici dels drets fonamentals per part del seu personal. Aquesta situació dóna lloc a que ostentin un estatus especial, un estatut propi, adaptat a les seves funcions.

B. Estatut del Personal de les Forces Armades

¹⁷ Art. 8.1 CE

¹⁸ Art. 15 LODN

En primer lloc, cal establir que el personal de les FAS no estan sotmesos a l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic, ja que aquest els exclou en el seu art. 4.d¹⁹, fet que posa de manifest l'existència d'un estatut jurídic diferent per aquests, que no es troba recollit en una sola llei, sinó dispersa al llarg de la legislació militar.

Ens trobem, així mateix, que el personal de les FAS tampoc és considerat com a "funcionari públic", ja que la pròpia Constitució estableix una distinció entre els funcionaris públics (regulats a l'art. 103 CE²⁰) i els militars (regulats a l'art. 104 CE²¹). Aquest personal és considerat un empleat públic amb legislació específica, i així queda recollit a la Llei Orgànica de Drets i Deures dels membres de les FAS, que regula l'exercici del personal de les FAS "*teniendo en cuenta su condición de servidores públicos sometidos a la disciplina militar*"²², així com a la Llei de la Carrera Militar, que estableix que "*quien se incorpore a las FAS adquiere la condición de militar y queda sujeto a un régimen específico*"²³.

Les FAS estan subjectes a una potestat d'autoorganització fonamentada en "la jerarquia i l'eficàcia necessàries per l'adequat compliment de les funcions constitucionals que té atribuïdes l'Administració Militar"²⁴. Així doncs, el seu estatut jurídic està compost en 3 grans àrees: les regles d'actuació, el règim de personal i el règim disciplinari i penal (l'anomenada jurisdicció militar)²⁵.

Per trobar la regulació específica d'aquest estatut, no n'hi ha prou en analitzar una única llei o reglament, i és que aquest està repartit al llarg de la legislació militar. D'aquesta manera, trobarem el seu origen a la LODN i a la CE; les normes d'actuació es trobaran en la LODDFAS, la LCM i a les Reals Ordenances de les Forces Armades (ROFAS), aprovades per Real Decret 96/2009, de 6 de febrer; el règim de personal es troba recollit a la LCM i a la Llei 8/2006, de 24 d'abril, de Tropa i Marineria; i, finalment, el règim disciplinari i penal es concentra a la Llei Orgànica de Règim Disciplinari de les FAS

¹⁹ Art. 4.d LEBEP: "*Las disposiciones de este Estatuto sólo se aplicarán directamente cuando así lo disponga su legislación específica al siguiente personal: d) Personal militar de las Fuerzas Armadas*"

²⁰ Art. 103.3 CE: "*La ley regulará el estatuto de los funcionarios públicos [...]*"

²¹ Art. 104.2 CE: "*Una ley orgánica determinará las funciones, principios básicos de actuación y estatutos de las Fuerzas y Cuerpos de seguridad*"

²² I del preàmbul de la Llei Orgànica 9/2001, de 27 de juliol, de drets i deures dels membres de les Forces Armades

²³ III del preàmbul de la Llei 39/2007, de 19 de novembre, de la Carrera Militar

²⁴ STC 81/1983

²⁵ Olarte Encabo & Orza Linares, 2015, pág. 147

8/2014 i al Codi Penal Militar. A més, es poden trobar normativa complementària, com és el cas de la Llei Orgànica 2/1989, de 13 d'abril, Processal Militar, entre altres.

En primer lloc, respecte les regles d'actuació, la LCM estableix en el seu preàmbul III, que el militar, *“desde el momento de su ingreso en las Fuerzas Armadas debe cumplir unas reglas de comportamiento que se adquieren con un método continuado de formación y exigencia personal”*, i en el seu art. 4 fa una remissió d'aquestes regles a la LODDFAS²⁶. Per la seva banda, la LODDFAS recull en el seu preàmbul I que *“con esta ley se completa el estatuto de los miembros de las Fuerzas Armadas, sustentado en el adecuado equilibrio entre el ejercicio de derechos y la asunción de deberes, para hacer posible el cumplimiento de las misiones de las Fuerzas Armadas y la aplicación del principio de eficacia”*, i és destacable el seu article 6, que recull fins a setze regles de comportament del militar, entre les quals es pot trobar que un militar ha de tenir una disposició permanent per a defensar Espanya, ha de posar tot el seu esforç en preservar la seguretat i benestar dels ciutadans, ha d'estar preparat per afrontar amb valor situacions de combat, ajustarà la seva conducta al respecte de les persones, al bé comú i al dret internacional, ha d'adequar el seu comportament a les característiques de les FAS de disciplina i jerarquia, ha d'obeir les ordres que, de forma adequada i dins les seves atribucions, li siguin ordenades i ha d'actuar amb lleialtat i companyonia, entre d'altres²⁷. Per últim, cal fer una referència a les ROFAS, que serveixen per desenvolupar reglamentàriament les regles de comportament dels militars.

En segon lloc, en quant al règim de personal, la LCM regula els aspectes més importants d'aquest règim, incloent des de la competència del Govern, del Ministre de Defensa, del Cap de l'Estat Major de la Defensa, del Subsecretari de Defensa i dels Caps de l'Estat Major de l'Exèrcit de Terra, l'Armada i l'Exèrcit de l'Aire, passant per les funcions dels militars, l'ensenyança militar, els mecanismes d'avaluació i ascens... En resum, s'estableix tot una estructura complexa, de la qual en aquest treball només es farà referència a les categories que s'estableixen dins de la classificació de militar.

Així doncs la LCM estableix que el personal de les FAS té la denominació de “militar”, i ho pot ser tant un espanyol com un estranger, tot i que s'estableixen uns requisits més

²⁶ Art. 4.1 LCM: *“Las reglas esenciales que definen el comportamiento del militar son definidas en la Ley Orgánica de derechos y deberes de los miembros de las Fuerzas Armadas”*

²⁷ Art. 6 LODDFAS

estrictes per aquest últim²⁸. Així mateix, la LCM recull una classificació dins de la denominació de militar: per una banda, els militars professionals es divideixen entre els militars de carrera (que mantenen una relació de serveis professionals de caràcter permanent per assegurar la continuïtat i estabilitat de l'estructura de les FAS), els militars de tropa i marineria i els militars de complement (oficials que estableixen compromisos de caràcter temporal)²⁹, i és aquest personal professional de les FAS el que gaudeix d'un règim especial; tot i així, també tenen la condició de militars, però no amb la qualificació de professionals i, per tant, sense gaudir d'aquest règim especial, els alumnes dels centres docents militars en període d'ensenyança de formació i els reservistes, que es divideixen entre els reservistes voluntaris, els reservistes obligatoris (per situacions de crisis) i els reservistes d'especial disponibilitat³⁰.

Entrant en els militars professionals, el Capítol II de la LCM fa un recull de les diverses categories i ocupacions. Així doncs, els militars s'agrupen en les categories d'oficials generals, oficials, suboficials i tropa i marineria³¹, i cada categoria té les següents ocupacions³²:

- Oficials militars
 - o Capità general
 - o General de l'Exèrcit de Terra, Almirall General o General de l'Aire
 - o Tinent General o Almirall
 - o General de Divisió o Vicealmirall
 - o General de Brigada o Contraalmirall
- Oficials
 - o Coronel o Capità de navili
 - o Tinent coronel o Capità de fragata
 - o Comandant o Capità de corbeta
 - o Capità o tinent de navili
 - o Tinent o Alferes de navili
 - o Alferes o Alferes de fragata
- Suboficials

²⁸ <http://www.reclutamiento.defensa.gob.es/como-ingresar/tropa-marineria/ingresar/normativa-extranjeros/>

²⁹ Art. 3 LCM

³⁰ Art. 122 LCM

³¹ Art. 20.1 LCM

³² Art. 21.2 LCM

- Suboficial major
- Subtinent
- Brigada
- Sergent primer
- Sergent
- Tropa i marineria
 - Caporal major
 - Caporal primer
 - Caporal³³
 - Soldat o Mariner

Finalment, el règim disciplinari i penal, amb l'objectiu de garantir les normes de comportament dels militars, especialment en la disciplina, la jerarquia i la unitat, es divideix entre el règim disciplinari (regulat per la LORDFAS) i el règim penal (regulat pel CPM). L'àmbit penal militar segueix el principi de "ultima ratio" del Dret Penal, i és l'últim instrument que hi ha per garantir el compliment de les missions i funcions dels militars. El Codi Penal Militar és un codi complementari del Codi Penal comú, amb les especialitats necessàries per l'àmbit castrense. Aquest règim disciplinari i penal, que dóna forma a la jurisdicció militar, serà objecte d'anàlisi al llarg d'aquest treball.

³³ Caporal té la denominació de "cabo" en castellà

III. Organització de la jurisdicció militar a Espanya

A. Regulació

El fonament constitucional de la jurisdicció militar a Espanya es troba a l'art. 117.5 CE: *“El principio de unidad jurisdiccional es la base de la organización y funcionamiento de los Tribunales. La ley regulará el ejercicio de la jurisdicción militar en el ámbito estrictamente castrense y en los supuestos de estado de sitio, de acuerdo con los principios de la Constitución”*.

Així mateix, aquesta jurisdicció també ve recollida dins de la legislació espanyola a l'art. 3.2 LOPJ, reflectit també paraula per paraula a l'art. 14 LODN: *“Los órganos de la jurisdicción militar, integrante del Poder Judicial del Estado, basan su organización y funcionamiento en el principio de unidad jurisdiccional y administran justicia en el ámbito estrictamente castrense y, en su caso, en las materias que establezca la declaración del estado de sitio, de acuerdo con la Constitución y lo dispuesto en las leyes penales, procesales y disciplinarias militares.”*, sent molt similar a l'establert a l'art. 117.5 CE mostrat anteriorment.

Així doncs, s'estableix que la regulació de la jurisdicció militar anirà recopilada en lleis penals, processals i disciplinàries especials per a l'àmbit militar. En relació a com s'organitza aquesta jurisdicció, destaquen la Llei Orgànica 4/1987, de 15 de juliol, de la Competència i Organització de la Jurisdicció Militar (LOCOJM), la Llei Orgànica 2/1989, de 13 d'abril, Processal Militar (LOPM), i la Llei 44/1998, de 15 de desembre, de Planta i Organització Territorial de la Jurisdicció Militar (LPOTJM).

Cal destacar que l'art. 10 LOCOJM estableix que *“La justicia militar se administrará gratuitamente”*.

B. El Cos Jurídic Militar

L'art. 37.1 LCM recull que *“Los miembros del Cuerpo Jurídico Militar, agrupados en una escala de oficiales, tienen como cometidos los de asesoramiento jurídico y los que conforme al ordenamiento jurídico les correspondan en la jurisdicción militar.”* Així doncs, s'estableix un cos integrat dins de les Forces Armades, comú per a totes les

branques³⁴, destinat a l'assessorament jurídic i a l'aplicació de la justícia en l'àmbit de la jurisdicció militar.

Aquest cos va ser creat per la ja derogada "Llei 6/1988, de 5 d'abril, per la que es crea el Cos Jurídic Militar de la Defensa", unificant els cossos jurídics de l'Exèrcit de Terra, l'Armada i l'Exèrcit de l'Aire.³⁵

Actualment, el Cos Jurídic Militar troba el seu fonament a l'art. 37 LCM. En el seu apartat primer, com ja s'ha dit, designa les funcions generals dels seus membres, que es podrien dividir en 2 blocs: la funció d'assessorament jurídic, sobretot assessorant al Comandament Militar, i la funció jurisdiccional. Així mateix, es deixa la porta oberta a que altra legislació militar amplii les seves funcions; fet que, com es veurà en la organització dels tribunals militars, acaba passant, i és que els membres del Cos Jurídic Militar poden arribar a ostentar el càrrec de jutges militars.

Per altra banda, l'apartat segon de l'art. 37 LCM estableix la organització jeràrquica dels membres del cos, equivalent a la que ja establia la Llei 6/1988, sent aquesta la següent (de rang superior a rang inferior):

- General Conseller Togat
- General Auditor
- Coronel Auditor
- Tinent Coronel Auditor
- Comandant Auditor
- Capità Auditor
- Tinent Auditor

Així mateix, l'art. 90 LOCOJM estableix que "*Los miembros de la Fiscalía Jurídico Militar pertenecerán al Cuerpo Jurídico Militar*", és a dir, que els membres del Cos Jurídic Militar també podran exercir les funcions de Fiscalia. Així doncs, la Fiscalia Militar queda integrada dins del Cos Jurídic Militar, havent de ser, per exemple, el

³⁴ Art. 26.4 LCM: "*Los cuerpos comunes de las Fuerzas Armadas son los siguientes: Cuerpo Jurídico Militar. Cuerpo Militar de Intervención. Cuerpo Militar de Sanidad. Cuerpo de Músicas Militares.*"

³⁵ Art. 1 Llei 6/1988: "*Se crea el Cuerpo Jurídico Militar de la Defensa en el que se unifican los actuales Cuerpo Jurídico Militar del Ejército de Tierra, Cuerpo Jurídico de la Armada y Cuerpo Jurídico del Ejército del Aire, cuyos miembros se integran en el creado por esta Ley.*"

Fiscal Togat (és a dir, el Fiscal en cap de la Sala de lo Militar del Tribunal Suprem³⁶) un General Conseller Togat.³⁷

Finalment, cal tenir en compte que per accedir a aquest cos jurídic es requereix la graduació en Dret.³⁸

C. Estructura orgànica

En primer lloc, s'ha de tenir en compte que, tot i el caràcter especial que té la jurisdicció militar espanyola, no es pot entendre com una jurisdicció totalment aïllada de la ordinària amb principis diferents, sinó tot el contrari. Com bé es recull en el preàmbul de la LOCOJM, l'existència d'una Sala de lo Militar al Tribunal Suprem “*supone la unidad en el vértice, de las dos jurisdicciones que integran el Poder Judicial*”, i és que la jurisdicció militar comparteix bona part dels principis que regeixen la organització i el funcionament dels tribunals de la jurisdicció ordinària.³⁹

L'estructura orgànica de la jurisdicció militar ve regulada per la LOCOJM, concretament al seu Títol II⁴⁰, i hi trobem els Jutjats Togats Militars Territorials (regulats a la secció 3ª del capítol IV, de l'art. 59 al 62), els Jutjats Togats Militars Centrals (regulats a la secció 2ª del capítol IV, de l'art. 56 al 58), els Tribunals Militars Territorials (regulats al capítol III, de l'art. 44 al 52), el Tribunal Militar Central (regulat al capítol II, de l'art. 32 al 43) i la Sala de lo Militar del Tribunal Suprem (regulat al capítol I, de l'art. 22 al 31). Així mateix, la seva divisió territorial, així com la seu dels Tribunals Militars Territorials, ve regulada per la LPOTJM⁴¹.

Finalment, per poder comprendre millor la distribució territorial, s'ha de tenir en compte que, a efectes jurisdiccionals militars, Espanya es divideix en 5 territoris (s'adjunta com a Annex del treball un mapa amb la distribució territorial): el territori primer (que

³⁶ Art. 94 LOCOJM

³⁷ Art. 96 LOCOJM: “*El Fiscal Togado será General Consejero Togado y su nombramiento y cese se efectuarán por Real Decreto refrendado por el Ministro de Defensa, previo informe del Fiscal General del Estado.*”

³⁸ Art. 6.2 Real Decret 1637/1990, de 20 de desembre, pel que s'aproven les Normes Reglamentàries d'Integració d'Escales de les Forces Armades

³⁹ Tribunal Militar Central. (2014). *Manual básico de tribunales y procedimientos militares*. Ministerio de Defensa, pàg. 46

⁴⁰ El Títol II de la LOCOJM rep el nom de “*De la composición y atribuciones de la Sala de lo Militar del Tribunal Supremo, de los Tribunales y de los Juzgados Militares*”

⁴¹ Art. 44 LOCOJM: “*Por ley se determinará la división territorial jurisdiccional militar de España. En la misma ley se determinará la sede de los Tribunales Militares Territoriales, una de las cuales tendrá que fijarse en Madrid.*”

comprèn les CCAA de Castella-La Manxa, Extremadura, Múrcia, Madrid i la Comunitat Valenciana), el territori segon (que comprèn la Comunitat Autònoma d'Andalusia i les ciutats de Ceuta i Melilla), el territori tercer (que comprèn les CCAA de Catalunya, Aragó, les Illes Balears i Navarra), el territori quart (que comprèn les CCAA de Galícia, Astúries, Castella i Lleó, Cantàbria, el País Basc i La Rioja) i el territori cinquè (que comprèn les Illes Canàries).⁴²

C1. Els Jutjats Togats Militars Territorials

L'art. 60 LOCOJM estableix que *“En la sede de cada Tribunal Militar Territorial existirá al menos un Juzgado Togado Militar”*. Aquests jutjats, compostos per 1 jutge que ha de ser membre del Cos Jurídic Militar⁴³ (concretament ha de ser un Comandant Auditor o un Capità Auditor⁴⁴), s'encarreguen de la fase d'instrucció (és a dir, són els equivalents als Jutjats d'Instrucció) quan el cas és competència del seu respectiu Tribunal Militar Territorial (d'aquesta manera es compleix el principi de que qui instrueix no pot jutjar).⁴⁵

Aquests jutjats també són els competents per conèixer les sol·licituds d'habeas corpus, la vigilància penitenciària dels establiments penitenciaris militars (sent les seves funcions específiques en aquesta matèria regulades en els arts. 355-358 LOPM), la pràctica de diligències que altres òrgans jurisdiccionals els encomanin i les actuacions de prevenció que determini la legislació processal, així com qualsevol altra funció que se'ls encomani per llei.⁴⁶

Existeixen 18 Jutjats Togats Militars Territorials, amb seu a Madrid (els Jutjats Togats 11 i 12), València (el Jutjat Togat 13), Cartagena (el Jutjat Togat 14), Sevilla (el Jutjat Togat 21), San Fernando de Cadis (el Jutjat Togat 22), Almeria (el Jutjat Togat 23), Màlaga (el Jutjat Togat 24), Ceuta (el Jutjat Togat 25), Melilla (el Jutjat Togat 26), Barcelona (el Jutjat Togat 31), Saragossa (el Jutjat Togat 32), Palma de Mallorca (el Jutjat Togat 33), La Corunya (el Jutjat Togat 41), Valladolid (el Jutjat Togat 42), Burgos (el Jutjat Togat 43), Santa Cruz de Tenerife (el Jutjat Togat 51) i Las Palmas de

⁴² Art. 2 LPOTJM

⁴³ Art. 54 LOCOJM

⁴⁴ Art. 62 LOCOJM

⁴⁵ Gil García, 1999, pág. 148

⁴⁶ Art. 61 LOCOJM

Gran Canària (el Jutjat Togat 52).⁴⁷ La numeració del Jutjat indica a quin territori es troba (les desenes) i quin número de Jutjat és en aquell territori (les unitats); és a dir, per exemple, el Jutjat Togat 31 de Barcelona és el Jutjat 1 del territori 3r (per això és 31).

C2. Els Jutjats Togats Militars Centrals

L'art. 56 LOCOJM recull que "*En la sede del Tribunal Militar Central existirán dos o más Juzgados Togados Militares Centrales*". Aquests jutjats, compostos per 1 jutge membre del Cos Jurídic Militar⁴⁸, concretament un Coronel Auditor⁴⁹, s'encarreguen, igual com els Jutjats Togats Militars Territorials, de la fase d'instrucció, però en aquest cas pels procediments dels quals té competència el Tribunal Militar Central⁵⁰. A més, als Jutjats Togats Militars Centrals se'ls reconeix, tant des de la LOCOJM⁵¹ com des de la LPOTJM⁵², competència i jurisdicció en tot el territori nacional.

Així mateix, aquests jutjats també són competents per realitzar la instrucció i resoldre els procediments per falta comú que s'atribueixin a la jurisdicció militar contra persones amb fur davant del Tribunal Militar Central, així com la pràctica de diligències que un altre òrgan jurisdiccional li encomani.⁵³

Existeixen 2 Jutjats Togats Militars Centrals, ambdós amb seu a Madrid i numerats amb els números 1 i 2.⁵⁴ Finalment, s'estableix que el Jutge Togat de major antiguitat en el lloc exercirà les funcions de Degà.⁵⁵

C3. Els Tribunals Militars Territorials

Els Tribunals Militars Territorials estan compostos per 1 Auditor President (que ha de tenir el càrrec de Coronel Auditor) i 4 Vocals Togats (dels quals dos han de tenir el càrrec de Tinent Coronel Auditor i dos el de Comandant Auditor). Així mateix, també

⁴⁷ Arts. 7-11 LPOTJM

⁴⁸ Art. 54 LOCOJM

⁴⁹ Art. 58 LOCOJM

⁵⁰ Gil García, 1999, pág. 148

⁵¹ Art. 56 LOCOJM: "*En la sede del Tribunal Militar Central existirán dos o más Juzgados Togados Militares Centrales con competencia en todo el territorio nacional.*"

⁵² Art. 1 LPOTJM: "*El Tribunal Militar Central y los Juzgados Togados Militares Centrales tienen jurisdicción en toda España.*"

⁵³ Art. 57 LOCOJM

⁵⁴ Art. 6 LPOTJM

⁵⁵ Art. 56 LOCOJM

s'establiran vocals militars (que han de ser Comandants o Capitans de Corbeta), donant un caràcter escabinat al Tribunal.⁵⁶

La figura del vocal militar consisteix en el fet que un ciutadà de l'àmbit de les Forces Armades (és a dir, un militar) és cridat a participar en un procés judicial, i troba el seu fonament constitucional a l'art. 125 CE, que estableix que "*Los ciudadanos podrán [...] participar en la Administración de Justicia mediante la institución del Jurado, en la forma y con respecto a aquellos procesos penales que la ley determine, así como en los Tribunales consuetudinarios y tradicionales*". El caràcter escabinat del Tribunal, és a dir, la participació de militars professionals en la composició de l'òrgan jurisdiccional, és justificat degut a la rellevància i naturalesa de la jurisdicció militar, i la necessitat de que un dels membres sigui algú amb ple coneixement de la vida militar. Aquests vocals militars (els anomenats jutges escabinats) participen, no tant en els aspectes jurídics del procediment, sinó més concretament en els aspectes més disciplinaris o tècnics.⁵⁷

Per a l'elecció del vocal militar, al principi de cada any judicial es confeccionarà una llista per a cada branca de l'exèrcit de Comandants i Capitans de Corbeta que es trobin en servei actiu i amb destí al territori de cada Tribunal Militar Territorial. Quan en un procediment s'hagi designat la vista pel judici oral, es designarà el vocal per insaculació de la llista de la branca de l'exèrcit corresponent, extraient-se 2 noms. El primer nom que s'hagi extret passarà a formar part del tribunal com a Vocal Militar Titular, mentre que el segon serà el suplent. Si en el moment d'extreure un dels noms hi hagués alguna situació que no fes possible que aquell nom pogués formar part del tribunal, es procedirà a extreure un altre nom de la llista.⁵⁸

Els Tribunals Militars Territorials tindran competència per conèixer procediments sobre delictes recollits en el Codi Penal Militar i que no siguin competència reservada al Tribunal Militar Central ni al Tribunal Suprem, incidents de recusació d'un o dos membres del propi tribunal i de jutges togats militars del seu territori, recursos que procedeixin contra les resolucions dictades pels Jutjats Togats Militars del seu territori, recursos d'apel·lació contra les sentències dels Jutjats Togats Militars del seu territori en procediments per falta comú de la competència de la jurisdicció militar, qüestions de competència entre els Jutjats Togats Militars del seu territori, i els recursos

⁵⁶ Art. 46 LOCOJM

⁵⁷ Gil García, 1999, págs. 152-153

⁵⁸ Art. 49 LOCOJM

jurisdiccionals que procedeixin en matèria disciplinària militar per sancions imposades pels comandaments militars i que no siguin competència ni del Tribunal Militar Central ni del Tribunal Suprem.⁵⁹

Existeixen 5 Tribunals Militars Territorials, un per a cada territori amb que es divideix Espanya a efectes jurisdiccionals militars, amb seu a Madrid (el Tribunal Militar Territorial Primer), Sevilla (el Tribunal Militar Territorial Segon), Barcelona (el Tribunal Militar Territorial Tercer), La Corunya (el Tribunal Militar Territorial Quart) i Santa Cruz de Tenerife (el Tribunal Militar Territorial Cinquè).⁶⁰ Degut a les poques seus que hi ha en comparació amb l'extensió del territori, es preveu la possibilitat de celebrar les vistes en un lloc diferent a la seu del tribunal.⁶¹

C4. El Tribunal Militar Central

L'art. 33 LOCOJM estableix que “*El Tribunal Militar Central actuará en Sala de Justicia y Sala de Gobierno.*” Així doncs, aquest tribunal, amb seu a Madrid i amb jurisdicció i competència a tot Espanya,⁶² no es tracta d'un tribunal amb funcions només d'òrgan judicial, sinó que, a més, és l'encarregat de realitzar unes certes funcions d'autogovern en la jurisdicció militar, dividint-se doncs en una Sala de Justícia, per a realitzar les funcions d'òrgan judicial, i en una Sala de Govern, per a realitzar les funcions d'òrgan de govern.⁶³

El Tribunal Militar Central està compost per 1 Auditor President (que ha de ser un General Conseller Togat), 4 Vocals Togats (que han de ser General Auditors) i els Vocals Militars (que han de ser Generals de Brigada o Contraalmiralls, amb un procés d'elecció similar al dels Tribunals Militars Territorials, sent el Tribunal Militar Central un tribunal escabinat).⁶⁴

En quant a la seva Sala de Justícia, aquesta està composta per l'Auditor President, 1 Vocal Togat i 1 Vocal Militar per a celebrar els judicis orals i dictar sentència en recursos jurisdiccionals provinents contra sancions imposades pel Cap de l'Estat Major de Defensa, pels Caps de l'Estat Major de cada branca de l'exèrcit, pel Subsecretari de

⁵⁹ Art. 45 LOCOJM

⁶⁰ Art. 3 LPOTJM

⁶¹ Art. 52 LOCOJM: “*El Auditor Presidente, por resolución motivada, podrá disponer la celebración de las vistas en distinto lugar de la sede del Tribunal, dentro del territorio.*”

⁶² Art. 32 LOCOJM i art. 1 LPOTJM

⁶³ Gil García, 1999, pág. 144

⁶⁴ Art. 36 LOCOJM

Defensa, pel Director General de la Guardia Civil o per Oficials Generals; així com per conèixer de les apel·lacions contra sentències dictades pels Jutjats Togats Centrals en procediments per falta comú o per conèixer dels procediments que s'instrueixin per delictes comesos en qualsevol lloc del territori espanyol o fora d'aquest quan els inculpats reuneixin els requisits establerts a l'art. 34.1 LOCOJM⁶⁵ i que no sigui un procediment de competència exclusiva del Tribunal Suprem.

Per altra banda, la Sala de Justícia es constituirà per 3 membres designats segons el torn establert pel Tribunal al principi de l'any judicial entre l'Auditor President i els Vocals Togats per a conèixer incidents de recusació contra un o dos membres del Tribunal Militar Central, Jutges Togats Centrals i contra tots o la majoria dels membres dels Tribunals Militars Territorials, així com per conèixer recursos contra resolucions dictades pels Jutges Togats Centrals, recursos d'apel·lació contra resolucions en 1ª instància dels Tribunals Militars Territorials i qüestions de competència entre Tribunals Militars Territorials i/o Jutges Togats Militars.⁶⁶

En quant a la seva Sala de Govern, aquesta està composta per l'Auditor President i tots els Vocals Togats en servei actiu i té les funcions de govern de tots els òrgans judicials de la jurisdicció militar a excepció de la Sala de lo Militar del Tribunal Suprem, així com la potestat disciplinària judicial militar, i exercirà la inspecció dels Tribunals Militars Territorials i dels Jutjats Togats. Així mateix, té potestat per imposar sancions disciplinàries per faltes molt greus als membres del Cos Jurídic Militar que exerceixen funcions judicials.⁶⁷

Tot i que la seu del tribunal es trobi a Madrid, es preveu la possibilitat de celebrar les vistes en qualsevol altre lloc del territori espanyol.⁶⁸

C5. La Sala de lo Militar del Tribunal Suprem

⁶⁵ Han d'ostentar alguna de les següents circumstàncies: militars amb rang igual o superior a Comandant o Capità de Corbeta, que posseïxin la Creu Laureada de San Fernando amb caràcter individual, autoritats i funcionaris civils sense fur personal reservat al TS amb aforament personal especial, Auditor President i Vocals dels Tribunals Territorials, Jutges Togats Militars, Fiscals i Secretaris Relators en l'exercici de les seves funcions, i qualsevol altra persona que estableixi la llei

⁶⁶ Art. 34 i 41 LOCOJM

⁶⁷ Art. 35 i 42 LOCOJM

⁶⁸ Art. 43 LOCOJM: "*El Auditor Presidente, por resolución motivada, podrá disponer la celebración de las vistas en cualquier lugar del territorio nacional.*"

L'art. 22 LOCOJM estableix que “*Se crea, en el Tribunal Supremo, la Sala Quinta de lo Militar*”. Així doncs, es crea, en el Tribunal Suprem, una sala específica pels assumptes provinents de la jurisdicció militar.

Aquest fet provoca una situació peculiar, i és que el Tribunal Suprem es tracta d'un òrgan jurisdiccional ordinari, mentre que la Sala de lo Militar forma part d'una jurisdicció especial, la militar. Així doncs, es podria considerar com un híbrid de jurisdicció ordinària i jurisdicció militar, ja que per una banda comparteix el mateix estatut jurídic que la resta del tribunal i les seves actuacions i competències són molt similars a aquelles de les demás sales del TS en les corresponents matèries de cada una,⁶⁹ però per l'altra banda, la mateixa LOPJ estableix, en el seu art. 55, quan determina les sales que integren el TS, que la Sala de lo Militar “*se regirá por su legislación específica y supletoriamente por la presente Ley y por el ordenamiento común a las demás Salas del Tribunal Supremo*”, és a dir, és la única Sala del TS que es regirà per una legislació específica i només se li aplicarà la LOPJ i la legislació ordinària en caràcter supletori.

En quant a la seva composició, la Sala de lo Militar està composta per 8 magistrats (ostentant un d'ells el càrrec de President), 4 dels quals procediran de la Carrera Judicial i 4 procediran del Cos Jurídic Militar.⁷⁰ Els magistrats provinents de la Carrera Judicial seguiran el mateix procediment de nomenament que els demás magistrats de les demás sales del TS⁷¹, mentre que els magistrats provinents del Cos Jurídic Militar seran nomenats per Reial Decret, referendat pel Ministre de Justícia i a proposta del Consell General del Poder Judicial, i han d'ostentar el càrrec de General Conseller Togat o de General Auditor amb possibilitat d'ascens i trobar-se en situació de servei actiu.⁷² Així mateix, tots els seus membres rebran la condició i estatus personal de “Magistrats del Tribunal Suprem”, fet que tindrà com a conseqüència que els provinents del Cos Jurídic Militar passin a estar en situació de “retirat” i no puguin tornar a la situació de “actiu” a les Forces Armades.⁷³

Actualment, els seus membres són Ángel Calderón Cerezo (que exerceix de President), Javier Julián Hernán, Francisco Menchén Herreros, Fernando Pignatelli Meca, Benito

⁶⁹ Gil García, 1999, págs. 143-144

⁷⁰ Art. 24 LOCOJM

⁷¹ Art. 26 LOCOJM

⁷² Art. 27 LOCOJM

⁷³ Art. 28 LOCOJM

Gálvez Acosta, Clara Martínez de Careaga García, Francisco Javier de Mendoza Fernández y Jacobo Barja de Quiroga López.⁷⁴

La Sala de lo Militar del Tribunal Suprem coneixerà principalment els recursos de cassació i revisió contra les resolucions del Tribunal Militar Central i dels Tribunals Militars Territorials. Així mateix, també coneixerà de la instrucció i enjudiciament en única instància dels procediments per delictes i faltes no disciplinàries competència de la jurisdicció militar contra aquells que estableix l'art. 23.2 LOCOJM⁷⁵, dels incidents de recusació contra un o dos magistrats de la Sala de lo Militar del TS o contra més de 2 membres de la Sala de Justícia del Tribunal Militar Central, dels recursos contra resolucions dictades pel Magistrat Instructor, dels recursos contra sancions imposades o reformades pel Ministre de Defensa per la Sala de Govern del Tribunal Militar Central, dels recursos contra sancions disciplinàries judicials imposades a qui exerceixen funcions judicials, fiscals o Secretaries Relatories i no pertanyin a la present Sala, dels recursos d'apel·lació contra resolucions en 1ª instància del Tribunal Militar Central, i finalment, de les pretensions de declaració d'error dels òrgans de la jurisdicció militar als efectes de responsabilitat patrimonial de l'Estat.⁷⁶

C6. Especial consideració al desplaçament de tropes fora del territori espanyol

En els apartats anteriors s'ha analitzat la distribució orgànica dels tribunals, tenint tots ells seu en el territori nacional. Així doncs, en la jurisdicció militar espanyola sorgeix un problema que, com es veurà més endavant, no es troba en la jurisdicció militar americana, ja que aquesta crea els tribunals de 1ª instància ad hoc, i per tant els pot crear tant dins com fora de les fronteres dels Estats Units, mentre que el sistema espanyol és de tribunals preestablerts, amb seu dins de les fronteres d'Espanya, i, tenint en compte que els membres de les Forces Armades poden trobar-se actuant fora del territori nacional, pot provocar un problema.

⁷⁴ <http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder-Judicial/Tribunal-Supremo/Portal-de-Transparencia/Estructura-organizativa/Salas-ordinarias---Sala-Quinta---Composicion>

⁷⁵ Art. 23.2 LOCOJM: “*De la instrucción y enjuiciamiento en única instancia de los procedimientos por delitos y faltas no disciplinarias, que sean de la competencia de la Jurisdicción Militar, contra los Capitanes Generales, Generales de Ejército, Almirantes Generales y Generales del Aire, Tenientes Generales y Almirantes cualquiera que sea su situación militar, miembros del Tribunal Militar Central, Fiscal Togado, Fiscales de la Sala de lo Militar del Tribunal Supremo y Fiscal del Tribunal Militar Central.*”

⁷⁶ Art. 23 LOCOJM

Sobre aquesta situació, el legislador ja hi ha pensat, i és que el mateix preàmbul del Codi Penal Militar recull que un dels motius pels quals es va reformar en profunditat el Codi l'any 2015 va ser *“la permanente participación de unidades militares españolas en misiones internacionales fuera de nuestro territorio, integradas en unidades multinacionales o en organizaciones supranacionales”*. De la mateixa manera, en el preàmbul de la LOCOJM, es recull que *“La competencia de la jurisdicción militar se circunscribe en tiempo de paz al ámbito estrictamente castrense, conociendo de las conductas tipificadas como delito en el Código Penal Militar y extendiendo su competencia a cualquier clase de delito en el supuesto de tropas desplazadas fuera del territorio nacional”*. Així doncs, no només es preveu la possibilitat que els delictes tipificats en el Codi Penal Militar es realitzin durant el desplaçament de tropes fora del territori nacional i que, en conseqüència, siguin puguin ser perseguits, sinó que inclús es recull en el preàmbul, i és reafirma en l'art. 12.4 LOCOJM, que tot delicte que es cometi durant el desplaçament de tropes fora d'Espanya serà conegut per la jurisdicció militar⁷⁷ (tot i així, si l'inculpat tornés en territori nacional abans de dictar-se sentència, els òrgans de la jurisdicció militar traslladarien el cas als òrgans de la jurisdicció ordinària)⁷⁸. Així mateix, també es recull que la jurisdicció militar coneixerà dels delictes assenyalats en tractats, acords i convenis internacionals dels que Espanya sigui part en els casos de desplaçament de tropes temporal o permanent fora del territori nacional.⁷⁹

Així doncs, com actua la jurisdicció militar més enllà de les fronteres espanyoles? La resposta es troba als arts. 63 i 64 LOCOJM.

En primer lloc, l'art. 63 estableix que *“las Fuerzas españolas, cuando salgan de suelo nacional en cumplimiento de una misión que se prevea duradera, serán acompañadas por los órganos judiciales militares que se estimen necesarios, en atención al número de tropas y a la previsible duración de la estancia fuera de España”*. És a dir, que es recull la possibilitat de traslladar òrgans judicials militars junt amb les tropes per exercir la jurisdicció militar allà on siguin destinades, podent realitzar la instrucció al mateix territori de destinació.

⁷⁷ Art. 12.4 i 13 LOCOJM

⁷⁸ Art. 12.4 LOCOJM: *“En este supuesto, si el inculpado regresare a territorio nacional y no hubiera recaído sentencia, los órganos de la jurisdicción militar se inhibirán en favor de la ordinaria, salvo en los supuestos contemplados en los números 1 y 2 de este artículo.”*

⁷⁹ Art. 12.3 LOCOJM

En quant a l'art. 64, aquest estableix que la competència per conèixer dels procediments instruits pels delictes comesos durant aquest desplaçament de tropes correspondrà al Tribunal Militar Central o al Tribunal Militar Territorial amb seu a Madrid (segons les seves respectives competències). Així mateix, per poder realitzar les seves funcions, aquests tribunals hauran de proposar al Ministre de Defensa si la vista s'ha de realitzar a la seu del tribunal (amb el corresponent desplaçament de l'inculpat, els testimonis i els mitjans de prova) o si s'ha de realitzar en el lloc de la instrucció.⁸⁰

D. Estadístiques

A Espanya, regularment es publiquen estadístiques relatives a la jurisdicció militar. Concretament, es realitzen informes cada trimestre i, anualment, el Tribunal Militar Central publica una memòria estadística d'anàlisi dels òrgans judicials militars durant l'any natural sencer.⁸¹ Actualment, la memòria de l'any 2017 encara no ha estat publicada, així que passarem a analitzar la de l'any 2016.

Així doncs, l'informe analitza els 5 territoris per separat, tant en quant als seus Tribunals Militars Territorials com els seus Jutjats Togats, i fa un anàlisi del Tribunal Militar Central.

En primer lloc, en quant al territori primer⁸², a l'acabar l'any 2015 hi havia un total de 184 procediments pendents entre el Tribunal Militar Territorial i els seus Jutjats Togats. Durant l'any 2016 es van iniciar 343, pel que en total hi va haver 527 procediments en tràmit durant l'any, dels quals 314 es van resoldre, quedant un total de 213 procediments pendents a l'acabar l'any. En quant delictes que han centrat més l'activitat, l'informe recull que, de la totalitat dels procediments, la major conflictivitat s'ha trobat en "*aquéllos relacionados con la disciplina, deberes del servicio y el patrimonio*"⁸³. Finalment, es van produir 47 sentències en recursos contenciosos-disciplinaris, de les quals 21 van ser estimatòries.

En quant al territori segon⁸⁴, a l'acabar l'any 2015 hi havia un total de 169 procediments pendents entre el Tribunal Militar Territorial i els seus Jutjats Togats. Durant l'any 2016 es van iniciar 219, pel que en total hi va haver 388 procediments en tràmit durant l'any,

⁸⁰ Art. 64 LOCOJM

⁸¹ Tribunal Militar Central. (2016). *Memoria Jurisdicción Militar 2016*, pàg. 7

⁸² ÍDEM, pàgs. 24-26

⁸³ ÍDEM, pàg. 25

⁸⁴ ÍDEM, pàgs. 27-29

dels quals 251 es van resoldre, quedant un total de 137 procediments pendents a l'acabar l'any. En quant delictes que han centrat més l'activitat, l'informe recull que, de la totalitat dels procediments, la major conflictivitat s'ha trobat “*en aquéllos relacionados con la disciplina, el ejercicio de los derechos fundamentales y libertades públicas de los militares, deberes del servicio y patrimonio*”⁸⁵. Finalment, es van produir 22 sentències en recursos contenciosos-disciplinaris, de les quals només 4 van ser estimatòries.

En quant al territori tercer⁸⁶, a l'acabar l'any 2015 hi havia un total de 79 procediments pendents entre el Tribunal Militar Territorial i els seus Jutjats Togats. Durant l'any 2016 es van iniciar 119, pel que en total hi va haver 198 procediments en tràmit durant l'any, dels quals 135 es van resoldre, quedant un total de 63 procediments pendents a l'acabar l'any. En quant delictes que han centrat més l'activitat, l'informe recull que, de la totalitat dels procediments, la major conflictivitat s'ha trobat “*en aquéllos relacionados con la disciplina, deber de presencia y patrimonio*”⁸⁷. Finalment, es van produir 20 sentències en recursos contenciosos-disciplinaris, de les quals tan sols 5 van ser estimatòries.

En quant al territori quart⁸⁸, a l'acabar l'any 2015 hi havia un total de 81 procediments pendents entre el Tribunal Militar Territorial i els seus Jutjats Togats. Durant l'any 2016 es van iniciar 225, pel que en total hi va haver 306 procediments en tràmit durant l'any, dels quals 201 es van resoldre, quedant un total de 105 procediments pendents a l'acabar l'any. En quant delictes que han centrat més l'activitat, l'informe recull que, de la totalitat dels procediments, la major conflictivitat s'ha trobat “*en aquéllos relacionados con la disciplina, el ejercicio de los derechos fundamentales y libertades públicas de los militares, deberes del servicio y deberes de presencia*”⁸⁹. Finalment, es van produir 14 sentències en recursos contenciosos-disciplinaris, de les quals únicament 1 va ser estimatòria.

Per acabar, en quant el territori cinquè⁹⁰, a l'acabar l'any 2015 hi havia un total de 120 procediments pendents entre el Tribunal Militar Territorial i els seus Jutjats Togats.

⁸⁵ Tribunal Militar Central, 2016, pàg. 28

⁸⁶ ÍDEM, pàgs. 30-32

⁸⁷ ÍDEM, pàg. 30

⁸⁸ ÍDEM, pàgs. 33-34

⁸⁹ ÍDEM, pàg. 33

⁹⁰ ÍDEM, pàgs. 35-37

Durant l'any 2016 es van iniciar 212, pel que en total hi va haver 332 procediments en tràmit durant l'any, dels quals 236 es van resoldre, quedant un total de 96 procediments pendents a l'acabar l'any. En quant delictes que han centrat més l'activitat, l'informe recull que, de la totalitat dels procediments, la major conflictivitat s'ha trobat “*en aquéllos relacionados con la disciplina, la eficacia del servicio, deberes del servicio, deberes de presencia y patrimonio*”⁹¹. Finalment, es van produir 7 sentències en recursos contenciosos-disciplinaris, de les quals 4 van ser estimatòries.

La memòria de l'any 2016, com s'ha comentat, també analitza l'activitat del Tribunal Militar Central.⁹² Aquest tribunal, a l'acabar l'any 2015 tenia 192 procediments pendents, i durant l'any 2016 en va iniciar 285, tramitant-se durant tot l'any un total de 477 procediments, dels quals 314 van ser resolts, i 163 van quedar pendents a l'acabar l'any. D'aquests procediments, el TMC en va conèixer 20 sobre delictes dels quals té competència exclusiva: 6 delictes d'abús d'autoritat, 2 delictes contra l'Administració de Justícia Militar, 1 delicte de deslleialtat, 2 extralimitacions en l'exercici del comandament i 7 delictes contra el patrimoni en l'àmbit militar. Així doncs, l'informe recull que la major conflictivitat es va centrar “*en aquéllos relacionados con la disciplina y el patrimonio*”⁹³. Així mateix, el document recull que, de les 239 sentències en recursos contenciosos-disciplinaris que el tribunal va emetre, només 31 van ser estimatòries. La memòria també fa un anàlisi de l'activitat de la Sala de Govern del TMC, concretament en quant a les inspeccions en Tribunals i Jutjats territorials: durant l'any 2016 es van inspeccionar 7 Jutjats Togats Militars Territorials i 4 Tribunals Militars Territorials (havent sigut el de Madrid inspeccionat en 2 ocasions i sent l'únic que no es va inspeccionar el de La Corunya).

Passant a analitzar les dades, ens trobem que on es produeix més activitat judicial és al territori primer, amb 527 procediments tramitats durant l'any (probablement degut a que els delictes comesos durant un desplaçament de tropes a l'estranger són coneguts pel Tribunal Militar Territorial Primer i el TMC), mentre que on es produeix menys activitat és al territori tercer (on pertany Catalunya), amb 198 procediments tramitats. Els demés territoris es mantenen més o menys igualats (388 procediments tramitats al territori segon, 332 al cinquè i 306 al quart). Pel que fa als Tribunals Militars

⁹¹ Tribunal Militar Central, 2016, pàg. 36

⁹² ÍDEM, pàgs. 16-23

⁹³ ÍDEM, pàg. 16

Territorials, hi ha un elevat índex de desestimacions dels recursos al territori 2n (només 4 de les 22 sentències de recursos contenciosos-disciplinaris van ser estimatòries, un 18,18%), al territori 3r (5 de les 20 sentències van ser estimatòries, un 25%) i al territori 4t (només 1 de les 14 sentències va ser estimatòria, un 7,14%), tot i que es manté un nivell equitatiu de recursos estimats i desestimats en el territori 1r (21 de les 47 sentències van ser estimatòries, constituint un 44,68%) i en el territori 5è (4 de les 7 sentències van ser estimatòries, un 57,14%).

En quant al Tribunal Militar Central, tot i el caràcter que té, es pot veure com va tenir menys activitat que la que va haver només en el territori primer (477 procediments tramitats al TMC mentre que en van ser 527 al territori 1r), però si que va ser una activitat major que a la resta de territoris. També es pot veure com només un 12,97% de les sentències emeses pel TMC van ser estimatòries dels recursos, sent un nivell inferior al dels Tribunals Militars Territorials (tot i que en el territori 4t encara hi ha un nivell més baix). Així mateix, també queda palès que es produeix un nivell d'inspeccions de jutjats i tribunals constant al llarg de l'any, tot i no ser un nivell extremadament elevat.

Finalment, en quant als delictes, ens trobem que els que provoquen major conflictivitat són els relacionats amb la disciplina i amb el patrimoni.

IV. Organització de la jurisdicció militar als Estats Units

A. Regulació

El fonament constitucional de la jurisdicció militar als Estats Units el trobem l'art. 1, secció 8 [14] de la U. S. Const., on s'estableix que "*The Congress shall have power [...] to make Rules for the Government and Regulation of the land and naval Forces*", és a dir, que el Congrés dels Estats Units té la competència per fer lleis que regulin les forces armades.

Així doncs, la llei federal més important que regula la jurisdicció militar als Estats Units, inclosa la seva estructura orgànica, és el Uniform Code of Military Justice (UCMJ, en català el Codi Uniforme de Justícia Militar), que constitueix, en el U. S. Code (un codi que constitueix una recopilació de la legislació federal general) el Subtítol A del Títol 10 (títol dedicat a les Forces Armades). Així mateix, també cal destacar el Manual for Courts-Martial (MCM, en català el Manual per a Corts-Marcials), una ordre executiva del President que expandeix la regulació militar recollida a l'UCMJ.

B. Judge Advocate General's Corps

El cos del Jutge Advocat General, o "*Judge Advocate General's Corps*" (JAG Corps), és una branca o cos dins de les forces armades dels Estats Units que s'encarrega de la justícia militar, així com tot el relacionat a la legislació militar. Estan organitzats en cada una de les branques de les forces armades, en que cada una té la seva pròpia organització dels JAG Corps: a la Força Aèria (U. S. Air Force Judge Advocate General's Corps), a l'Exèrcit (U. S. Army Judge Advocate General's Corps), a la Guàrdia Costera (U. S. Coast Guard Judge Advocate General's Corps) i a la Marina (U. S. Navy Judge Advocate General's Corps).

Els seus membres, anomenats "*Judge Advocates*", són advocats qualificats per a representar tant als militars com a les pròpies forces armades (per exemple, un membre del Army JAG Corps pot representar l'Exèrcit en un cas.)⁹⁴

Tot i que sovint els Judge Advocates, que poden trobar-se tant als Estats Units com servint a l'estranger acompanyant missions internacionals, poden ser designats per

⁹⁴ Army Marketing and Research Group. (26 de gener de 2016). *The United States Army Recruiting Web site (GoArmy.com)*. Recuperat el 12 de març de 2018, de <https://www.goarmy.com/jag/about.html>

representar com a advocats a militars en processos judicials en courts-martial (és a dir, en la jurisdicció militar), però també en altres disciplines jurídiques, com són casos de dret civil, dret laboral, dret administratiu, dret fiscal, dret internacional o dret mèdic, o inclús més enllà de la litigació, serveixen d'assessorament als membres de les Forces Armades sobre qualsevol assumpte legal (és un cos que assessora sobre qualsevol assumpte, inclús en dret de família, lloguers, impostos, protecció de consumidors...).⁹⁵

Així doncs, en el cas que ens ocupa, és a dir, en la jurisdicció militar, els *Judge Advocates* poden servir com a fiscals i com a advocats defensors, tant en els courts-martial com, un cop adquireixen experiència en el sector, en els diferents tribunals d'apel·lació. Així mateix proveeixen d'assistència legal, assessorant tant als militars així com als propis comandants i oficials sobre les mesures administratives i disciplinàries a adoptar davant d'una situació que arriba a una court-martial.

C. Estructura orgànica

L'art. 3 U. S. Const. recull que "*The judicial Power of the United States, shall be vested in one supreme Court, and in such inferior Courts as the Congress may from time to time ordain and establish*", és a dir, que a la Constitució es recull la obligació d'instaurar una Cort Suprema com a últim tribunal, i que el Congrés ordeni i estableixi una organització de tribunals inferiors, fet que s'ha produït, tant en la jurisdicció ordinària com en la jurisdicció militar, que a continuació s'analitzarà.

Així doncs, mitjançant la National Defense Act del 4 de juny de 1920, es va regular tot un sistema de tribunals, començant per les corts-marcials en el nivell més baix, així com un sistema de tribunals d'apel·lació.

La organització orgànica dels tribunals militars ve recollida a l'UCMJ, i hi trobem les corts-marcials (regulades entre els arts. 16 al 29 UCMJ, així com al MCM), les Corts d'Apel·lació Criminal (regulades a l'art. 66 UCMJ), la Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades (regulada a l'art. 67 i als arts. 141 a 146 UCMJ) i, finalment, la Cort Suprema dels Estats Units (regulada a l'art. 67a UCMJ).

C.1 Les Corts-marcials

⁹⁵ Army Marketing and Research Group. (5 de maig de 2015). *The United States Army Recruiting Web site (GoArmy.com)*. Recuperat el 12 de març de 2018, de <https://www.goarmy.com/jag/jag-areas-of-practice.html>

En primer lloc, les corts-marcials són uns tribunals creats ad hoc per un conèixer un cas en concret i estan constituïdes per un jutge i un jurat, tots ells membres de les forces armades; a més, si és evitable, cap militar ha de ser jutjat per algú d'inferior rang o grau⁹⁶. Constitueixen la 1ª instància en la jerarquia dels tribunals militars i funcionen com els tribunals penals, és a dir, els advocats que representen el govern i a l'acusat presenten els fets, els fonaments jurídics i els seus arguments i el jutge dicta un veredicte.

El MCM estableix en el seu art. 201 que “*The jurisdiction of courts-martial is entirely penal or disciplinary*”, per tant, només podrà conèixer casos penals i disciplinaris, quedant la resta no subjectes per tant a la jurisdicció militar.

Existeixen 3 tipus de corts-marcials: les corts-marcials generals, les corts-marcials especials i les corts-marcials sumarials.⁹⁷

Les corts-marcials generals són compostes per 1 jutge militar i 5 membres que desenvolupen la funció de jurat (o només un jutge militar si l'acusat, coneixent la identitat del jutge, ho sol·licita).⁹⁸ Aquestes corts són encarregades de jutjar les acusacions més greus, com són els casos d'assetjament sexual o distribució de droga, així com ofenses greus i, a més, és la única cort-marcial que pot dictar una sentència de mort (sempre i quan no hagi conegut el cas només un jutge militar, per dictar una pena capital hi ha d'haver hagut jurat⁹⁹).

Les corts-marcials especials són compostes per 1 jutge militar i 3 membres que desenvolupen la funció de jurat (o només el jutge militar en les mateixes condicions que hi ha a les corts-marcials generals).¹⁰⁰ Són encarregades de conèixer acusacions de delictes intermitjos.

Finalment, les corts-marcials sumarials són compostes per 1 jutge militar, sense jurat¹⁰¹, i es basen en procediments senzills per conèixer ofenses menors¹⁰². Els oficials no poden ser jutjats en corts-marcials sumarials¹⁰³.

⁹⁶ Art. 25 UCMJ

⁹⁷ Art. 16 UCMJ i art. 201.f MCM

⁹⁸ Art. 16.1 UCMJ

⁹⁹ Art. 201.f.1.C MCM

¹⁰⁰ Art. 16.2 UCMJ

¹⁰¹ Art. 16.3 UCMJ

¹⁰² Art. 1301.b MCM

Un cop la cort-marcial, sigui general, especial o sumarial, ha emès un veredict, l'art. 60 UCMJ estableix que *“the findings and sentence of a court-martial shall be reported promptly to the convening authority after the announcement of the sentence”*, és a dir, tant els fets provats com el veredict final han de ser remesos a l'autoritat que ha convocat la cort marcial perquè revisi la sentència. Aquesta autoritat podrà, segons l'art. 60.c.2 UCMJ *“approve, disapprove, commute, or suspend the sentence in whole or in part”*. En resum, el veredict de la cort-marcial no és vinculant, ho és la decisió final de l'autoritat.

És a dir, una autoritat dins de l'exèrcit (que variarà depenent del delict i fets que es tractin¹⁰⁴), davant d'un comportament delictiu, convoca una cort-marcial perquè analitzi els fets. Aquesta cort-marcial, després d'un judici, remet a l'autoritat convocant un veredict, i aquesta autoritat resol segons el veredict.

C.2 Les Corts d'Apel·lació Criminal

L'art. 66 UCMJ estableix que *“Each Judge Advocate General shall establish a Court of Military Review”*. Tenint en compte, com s'ha referit anteriorment, que cada una de les 4 branques de les forces armades dels Estats Units té el seu propi JAG Corps, aquest article s'ha traduït en la creació de 4 tribunals d'apel·lació, un per a cada branca: l'Army Court of Criminal Appeals (la Cort d'Apel·lació Criminal de l'Exèrcit), la Navy-marine Corps Court of Criminal Appeals (la Cort d'Apel·lació Criminal de la Marina), la Coast Guard Court of Criminal Appeals (la Cort d'Apel·lació Criminal de la Guàrdia Costera) i la Air Force Court of Criminal Appeals (la Cort d'Apel·lació Criminal de la Força Aèria).¹⁰⁵

Aquests tribunals tindran competència per resoldre les sentències de les autoritats convocants de les corts-marxials que la seva pròpia regulació dicti, i, a més, hauran de revisar les sentències que impliquin la mort, una expulsió per mala conducta, una expulsió deshonrosa, l'expulsió d'un oficial o el confinament per 1 any o més.¹⁰⁶ Així

¹⁰³ Art. 20 UCMJ: *“summary courts-martial have jurisdiction to try persons subject to this chapter, except officers, cadets, aviation cadets, and midshipman”*

¹⁰⁴ Arts. 22, 23 i 24 UCMJ

¹⁰⁵ Clerk of the CAAF. (2017). *The United States Court of Appeals for the Armed Forces*. Washington, D.C.: www.armfor.uscourts.gov, pàg. 3

¹⁰⁶ Clerk of the CAAF, 2017, pàg. 3

mateix, el representant dels Estats Units en el procediment també pot apel·lar una resolució d'una autoritat convocant d'una cort-marcial més enllà dels casos establerts.¹⁰⁷

Les Corts d'Apel·lació Criminal estan compostes per 3 jutges, els quals han de ser militars.

C.3 La Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades

L'art. 141 UCMJ recull que “*there is a court of record known as the United States Court of Military Appeals*”. Aquest tribunal, que el Congrés va anomenar “United States Court of Appeals for the Armed Forces”, o CAAF, està compost per 5 jutges que, segons estableix l'art. 142 UCMJ, “*shall be appointed from civil life by the President, by and with the advice and consent of the Senate*”. És a dir, a diferència de les corts-marcials i de les Corts d'Apel·lació Criminal, en aquest cas els jutges no poden ser militars, sinó que han de provenir de la vida civil. El sistema d'elecció dels jutges és similar al que la Constitució estableix pel nomenament dels magistrats de la Cort Suprema: són elegits pel President amb el consentiment del Senat; tot i així, a diferència del que passa a la Cort Suprema, els jutges de la CAAF són nomenats per un període de 15 anys. A més, un d'aquests 5 jutges actuarà com a Jutge Principal o “Chief Judge” per un període de 5 anys (a no ser que el seu període com a jutge de la CAAF finalitzi abans), i serà designat com a tal el jutge de més antiguitat que no hagi ostentat encara aquest càrrec.¹⁰⁸

Actualment, els 5 jutges que componen la CAAF són Scott W. Stucky (nombrat pel President Bush, des del 20 de desembre de 2006 fins el 31 de juliol de 2021), Margaret A. Ryan (nombrada pel President Bush, des del 20 de desembre de 2006 fins el 31 de juliol de 2021), Kevin A. Ohlson (nombrat pel President Obama, des de l'1 de novembre de 2013 fins el 31 de juliol de 2028), John E. Sparks Jr. (nombrat pel President Obama, des del 19 d'abril de 2016 fins el 31 de juliol de 2031)¹⁰⁹ i Gregory E. Maggs (nombrat pel President Trump el 29 de gener de 2018 fins el 31 de juliol de 2033)¹¹⁰. El Jutge Principal és Scott W. Stucky.

¹⁰⁷ Art. 62 UCMJ

¹⁰⁸ Clerk of the Court of the CAAF, 2017, pág. 8

¹⁰⁹ Clerk of the Court of the CAAF, 2017, pág. 8

¹¹⁰ <https://www.congress.gov/nomination/115th-congress/1055>

La CAAF, amb seu a Washington DC, coneixerà tots els casos amb sentència de les Corts d'Apel·lació Criminal que, o bé impliquin una sentència de mort, o bé ho sol·liciti el Judge Advocate General, o bé, a petició de l'acusat, la CAAF s'avingui a conèixer.¹¹¹

C.4 La Cort Suprema dels Estats Units

L'art. 67a UCMJ recull que "*Decisions of the Unites States Court of Military Appeals are subject to review by the Supreme Court by writ of certiorari as provided in section 1259 of title 28*". Així doncs, s'estableix que la Cort Suprema dels Estats Units pot revisar les sentències de la CAAF, però hi estableix limitacions.

Les limitacions les trobem al Títol 28 del U. S. Code (que, igual com el Títol 10 regula les Forces Armades, el Títol 28 regula el Poder Judicial i els Procediments Judicials, inclosa la Cort Suprema), concretament, com marcava l'art. 67a UCMJ, a la secció 1259. En aquesta secció s'estableixen els casos que la Cort Suprema pot conèixer que provinguin de la CAAF, que són: els que incloguin una pena de mort, els que la CAAF hagi conegut a instància del Jude Advocate General i els que la CAAF hagi conegut a instància de l'acusat. Tot i així, l'art. 67a UCMJ també recull que "*The Supreme Court may not review by a writ of certiorari under this section any action of the Court of Military Appeals in refusing to grant a petition for review.*", és a dir, que si la CAAF denega una petició per revisar una sentència d'una de les Corts d'Apel·lació Criminal, la Cort Suprema no pot revisar aquesta denegació.

Així mateix, si l'acusat vol recórrer a aquest tribunal, no és necessari que pagui amb antelació ni honoraris, ni costes, ni una garantia, ni una declaració jurada, com si que es demana en altres casos que arriben a la Cort Suprema.¹¹²

En quant a la seva estructura i organització, la Cort Suprema troba el seu fonament a la Constitució¹¹³, tot i que no s'especifica el nombre de membres que ha de tenir, però si el mecanisme d'elecció dels jutges: són elegits pel President amb el consentiment del Senat¹¹⁴. El nombre de membres va ser decidit per la Circuit Judges Act el 1869, sent 9 el número resultant, i de caràcter vitalici. A més, s'estableix un President del Tribunal o "Chief Justice".

¹¹¹ Art. 67 UCMJ

¹¹² Art. 67a.b UCMJ

¹¹³ Art. 3 U. S. Const.: "*The judicial Power of the United States, shall be vested in one supreme Court, and in such inferior Courts as the Congress may from time to time ordain and establish*"

¹¹⁴ Art. 2.2.2 U. S. Const.

Actualment, els seus membres són: John G. Roberts (nomenat pel President Bush el 2005, actualment és el Chief Justice), Anthony M. Kennedy (nomenat pel President Reagan el 1988), Clarence Thomas (nomenat pel President Bush el 1991), Ruth Bader Ginsburg (nomenada pel President Clinton el 1993), Stephen G. Breyer (nomenat pel President Clinton el 1994), Samuel A. Alito Jr (nomenat pel President Bush el 2006), Sonia Sotomayor (nomenada pel President Obama el 2009), Elena Kagan (nomenada pel President Obama el 2010) i Neil M. Gorsuch (nomenat pel President Trump el 2017).¹¹⁵

El mecanisme per arribar a la Cort Suprema, com bé estableix l'art. 67a UCMJ abans citat, és mitjançant l'anomenat "writ of certiorari", un escrit que es presenta directament a la Cort Suprema per sol·licitar-li que requereixi a un tribunal inferior (en aquest cas, a la CAAF) perquè li enviï una determinada causa pel seu examen i revisió. Amb aquest mecanisme, la Cort Suprema no té la obligació de revisar el cas, sinó que és una facultat discrecional, ja que pot tant admetre com denegar la sol·licitud. Així doncs, és un sistema que té la Cort per poder limitar, discrecionalment, la quantitat de casos que accepta.¹¹⁶

D. Estadístiques

Als Estats Units, de forma anual es realitza un informe conjuntament entre la Comissió de Justícia Militar, la CAAF i els JAG Corps sobre l'activitat de la jurisdicció militar al llarg de l'any fiscal (és a dir, des de l'1 d'octubre fins al 30 de setembre de l'any següent). Aquest informe és presentat al Congrés, al Secretari de Defensa, al Secretari de Seguretat Nacional i als Secretaris de l'Exèrcit, la Marina i la Força Aèria.¹¹⁷

Degut a que l'informe de l'any 2017 encara no ha estat publicat, passarem a analitzar l'informe de l'any 2016, és a dir, el corresponent a l'activitat duta a terme entre l'1 d'octubre de 2015 fins al 30 de setembre de 2016.

En primer lloc, respecte a l'Exèrcit, durant aquest període es van realitzar 558 corts-marxials generals (de les quals, en 486 casos es va dictar sentència condemnatòria i en 72 es va dictar sentència absolutòria), 236 corts-marxials especials (amb 224 condemnes i 23 absolucions) i 161 corts-marxials sumarials (que, al ser uns procediments senzills

¹¹⁵ <https://www.supremecourt.gov/about/biographies.aspx>

¹¹⁶ Oteiza, E. (1998). El certiorari o el uso de la discrecionalidad por la Corte Suprema de Justicia de la Nación sin un rumbo preciso. *Revista Jurídica de la Universidad de Palermo*, 71-86, pàg. 71

¹¹⁷ http://www.armfor.uscourts.gov/newcaaf/ann_reports.htm

per a ofenses menors, no s'ha entrat a analitzar els resultats d'aquests¹¹⁸). En quant a la Cort d'Apel·lació Criminal de l'Exèrcit, aquesta va començar l'any fiscal amb 97 casos pendents; al llarg de l'any va rebre 646 recursos, en va resoldre 655 i, al finalitzar l'any fiscal, en tenia pendent de resoldre 88. Per últim, cal tenir en compte que en un 66,87% de les resolucions d'aquest tribunal es va acabar recorrent a la CAAF (és a dir, en 438 ocasions).¹¹⁹

En segon lloc, respecte a la Marina, durant aquest període es van realitzar 274 corts-marçials generals (amb 224 condemnes i 50 absolucions), 343 corts-marçials especials (amb 307 condemnes i 36 absolucions) i 332 corts-marçials sumarials (amb 327 condemnes i 5 absolucions). En quant a la Cort d'Apel·lació Criminal de la Marina, aquesta va començar l'any fiscal amb 154 casos pendents; al llarg de l'any va rebre 286 recursos, en va resoldre 369 i, al finalitzar l'any fiscal, en tenia pendent de resoldre 171. Per últim, cal tenir en compte que en un 20,60% de les resolucions d'aquest tribunal es va acabar recorrent a la CAAF (és a dir, en 76 ocasions).¹²⁰

En tercer lloc, respecte a la Força Aèria, durant aquest període es van realitzar 245 corts-marçials generals (amb 159 condemnes i 74 absolucions), 230 corts-marçials especials (amb 82 condemnes i 29 absolucions) i 94 corts-marçials sumarials (amb 89 condemnes i 5 absolucions). En quant a la Cort d'Apel·lació de la Força Aèria, aquesta va començar l'any fiscal amb 226 casos pendents; al llarg de l'any va rebre 221 recursos, en va resoldre 192 i, al finalitzar l'any fiscal, en tenia pendent de resoldre 255. Per últim, cal tenir en compte que en un 72,40% de les resolucions d'aquest tribunal es va acabar recorrent a la CAAF (és a dir, en 139 ocasions).¹²¹

Finalment, en quart lloc, respecte a la Guàrdia Costera, durant aquest període es van realitzar 17 corts-marçials generals (amb 15 condemnes i 2 absolucions), 15 corts-marçials especials (amb 13 condemnes i 2 absolucions) i 22 corts-marçials sumarials (amb 22 condemnes i 0 absolucions). En quant a la Cort d'Apel·lació de la Guàrdia Costera, aquesta va començar l'any fiscal amb 36 casos pendents; al llarg de l'any va

¹¹⁸ “SCM convictions and acquittals are not tracked” (Code Committee on Military Justice, the U.S. Court of Appeals for the Armed Forces and the Judge Advocates General of the Armed Forces, 2016, pág. 51)

¹¹⁹ Code Committee on Military Justice, the U.S. Court of Appeals for the Armed Forces and the Judge Advocates General of the Armed Forces. (2016). *ANNUAL REPORT Pursuant to the UCMJ for the period October 1, 2015 to September 30, 2016*, pàgs. 49-51

¹²⁰ ÍDEM, pàgs. 102-104

¹²¹ ÍDEM, pàgs. 122-123

rebre 16 recursos, en va resoldre 28 i, al finalitzar l'any fiscal, en tenia pendent de resoldre 24. Per últim, cal tenir en compte que en un 57,10% de les resolucions d'aquest tribunal es va acabar recorrent a la CAAF (és a dir, en 16 ocasions).¹²²

L'informe també fa un anàlisi respecte a l'any fiscal de la CAAF, que va començar l'any fiscal amb 97 casos pendents i, tot i la quantitat de ocasions en que es va recórrer a aquest tribunal, com s'ha vist en cada una de les branques de les Forces Armades, va acabar l'any fiscal amb 105 casos pendents.¹²³

Valorant les estadístiques, destaca principalment l'elevat nombre de condemnes; és a dir, un cas en la jurisdicció militar americana té un gran nombre de probabilitats d'acabar en condemna. Així mateix, destaca l'elevat nombre d'apel·lacions que es realitza, probablement degut a aquest índex condemnes, sent els casos de la Força Aèria i l'Exèrcit els que més arriben a la Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades. Finalment, cal destacar que el major nombre de conflictes es troba a l'Exèrcit i a la Marina, mentre que la Guàrdia Costera és, de lluny, la branca que menys conflictivitat aporta.

¹²² Code Committee on Military Justice, the U.S. Court of Appeals for the Armed Forces and the Judge Advocates General of the Armed Forces. (2016). *ANNUAL REPORT Pursuant to the UCMJ for the period October 1, 2015 to September 30, 2016*, pàgs. 130-132

¹²³ ÍDEM, pàg. 16

V. Comparativa entre Espanya i els Estats Units

A. Regulació

En quant a la regulació, en primer lloc trobem una diferència en el seu fonament constitucional, i és que mentre que el concepte de “jurisdicció militar” és ja directament anomenat a l’art. 117.5 de la Constitució espanyola (“*La ley regulará el ejercicio de la jurisdicción militar en el ámbito estrictamente castrense*”), l’art. 8 [14] de la Constitució americana només recull el fet que el Congrés farà normes pel govern i la regulació de les forces armades (“*The Congress shall have power [...] to make Rules for the Government and Regulation of the land and naval Forces*”), i és llavors, amb aquestes normes, que s’acaba creant una jurisdicció militar, concepte que és definit en la jurisprudència de la Cort Suprema, en una sentència del 1866 (Ex Parte Milligan, 71 US 2), fet que també es diferencia del cas espanyol, on la definició d’aquest concepte es troba a la legislació, concretament a l’art. 1 LOCOJM¹²⁴. Aquest fet deixa palès d’una diferenciació important entre aquests 2 sistemes jurídics, i és que el sistema americà és un sistema basat en el Common Law, que dóna gran rellevància a la jurisprudència dels tribunals, mentre que el sistema espanyol és un sistema basat en el Civil Law, que dóna més rellevància a la legislació.

Una altra diferència important es troba en la dispersió i centralisme de la legislació militar. I és que el cas espanyol és un sistema amb una dispersió de la legislació en general, on hi ha una diversitat de normes reguladores, fet que es reflecteix també en la legislació militar (la LOCOJM, la LOPM, la LPOTJM, el CPM...), mentre que el cas americà és un sistema amb un centralisme i unificació de les normes, fet que queda palès en el fet que la legislació federal més important es troba recollida al U. S. Code. Així doncs, en la legislació militar, aquesta queda pràcticament recollida en el UCMJ, sent complementada pel MCM.

B. El Cos Jurídic Militar i els Judge Advocate General’s Corps

En ambdós sistemes es regula dins de les Forces Armades un cos jurídic encarregat de l’aplicació de la justícia, la col·laboració amb la jurisdicció militar i l’assessorament

¹²⁴ El concepte de “jurisdicció militar” definit tant a la sentència del 1866 als Estats Units com a l’art. 1 LOCOJM a Espanya ha estat explicat a l’apartat “I. Conceptes bàsics de la jurisdicció militar” d’aquest treball

jurídic: el Cos Jurídic Militar a Espanya i els Judge Advocate General's Corps als Estats Units.

En quant a la seva composició, el cos americà es troba dividit entre les branques de les forces armades (un JAG Corps per a la Força Aèria, un per a l'Exèrcit, un per a la Marina i un per a la Guàrdia Costera). En canvi, en el cos espanyol, per altra banda, tot i que anteriorment havia estat dividit també en branques (un Cos Jurídic Militar per a l'Exèrcit de Terra, un per a l'Armada i un per a l'Exèrcit de l'Aire), actualment es troba unificat en un únic cos per a totes les Forces Armades.

Les funcions dels dos cossos són similars (per exemple, en els dos casos la fiscalia militar forma part del cos), i, així mateix, tenen funcions similars.

C. Estructura orgànica

En quant a les seves estructures de tribunals, hi trobem grans diferències. En primer lloc, començant per la primera instància, ens trobem com al sistema americà s'han creat els anomenats courts-martial o corts marcial, uns tribunals que són creats ad hoc per a jutjar un cas concret. Aquest fet es diferencia del cas espanyol, en que tots els tribunals que conformen la jurisdicció militar (inclosa la primera instància) són tribunals prèviament establerts, i no pas creats ad hoc.

Sense sortir encara de la primera instància, ens trobem dues maneres diferents de complir el principi de "qui instrueix no pot jutjar". En el cas espanyol, s'ha optat per crear 2 tribunals diferents perquè coneguin d'un mateix procés, un per la instrucció (els Jutjats Togats Militars) i un per jutjar (els Tribunals Militars). Per altra banda, en el cas americà, la court-martial, s'ha optat en primer lloc per introduir la figura del jurat a la primera instància, a part de la presència d'1 jutge militar, per a que estableixi la culpabilitat (a excepció de les corts-marcial sumarials, per a procediments senzills, que només estan constituïdes per 1 jutge, sense jurat). A més, un cop emès un veredict, aquest ha de ser remès a l'autoritat que ha convocat la cort-marcial, i aquesta decidirà si aprova el veredict, el modifica o el suspèn, quedant per tant la decisió final en mans d'algú diferent a qui ha instruït el procediment.

Havent introduït el concepte del jurat de la jurisdicció militar americana, és també necessari que es compari amb el caràcter escabinat dels Tribunals Militars espanyols. Així doncs, en ambdós sistemes es preveu el fet que militars que no siguin el Jutge

participin en el procediment i analitzin els fets objecte de la controvèrsia. Aquest fet és més excepcional en el cas espanyol, ja que, en el sistema americà, la presència d'un jurat en els tribunals ordinaris és més comú.

Una altra gran diferència la trobem en la organització dels tribunals més enllà de la primera instància. Per una banda, la organització a Espanya és territorial, és a dir, es divideix l'estat espanyol en 5 territoris, i en cada un d'aquests es constitueixen els diferents tribunals (per exemple, hi ha un Tribunal Militar Territorial per a cada territori); d'aquesta manera, la jurisdicció de cada tribunal és territorial (el Tribunal Militar Territorial Tercer coneixerà dels conflictes sorgits en el territori tercer). Per altra banda, la organització dels tribunals als Estats Units podem dir que depèn de les branques de les Forces Armades, és a dir, per a les apel·lacions es crea una Cort d'Apel·lació Criminal per a cada branca; d'aquesta manera, la jurisdicció de cada tribunal depèn del cos militar d'on hagi sorgit el conflicte (per exemple, la Cort d'Apel·lació Criminal de la Força Aèria coneixerà dels casos sorgits en el si de la Força Aèria i els seus membres).

També és necessari comparar el Tribunal Militar Central, a Espanya, i la Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades, als Estats Units. En primer lloc, ja hi trobem una diferència en la procedència dels seus magistrats: mentre que al TMC els seus membres provenen del Cos Jurídic Militar i, per tant, de les Forces Armades, els membres del CAAF han de provenir de la vida civil. En segon lloc, cal no confondre's, ja que tot i semblar dos tribunals equivalents, tenen funcions en part diferents. Mentre que el CAAF coneix les apel·lacions contra les sentències de totes les Corts d'Apel·lació Criminal, el TMC només coneixerà els recursos contra les resolucions dictades pels Jutjats Togats Centrals (els recursos contra les sentències dels Tribunals Militars Territorials van directament al Tribunal Suprem). Així mateix, el TMC també pot exercir de primera instància en algunes ocasions i, a més, té constituïda una Sala de Govern per a realitzar funcions de govern de la jurisdicció militar (fet que no té la CAAF americana).

Finalment, tots dos sistemes tenen la seva última instància al Tribunal Suprem (Cort Suprema als Estats Units), lligant doncs la jurisdicció militar a la ordinària. La naturalesa del Tribunal Suprem espanyol, dividit en sales, provoca la creació d'una Sala de lo Militar, composta per 8 magistrats (4 procedents del Cos Jurídic Militar i 4 de la

Carrera Judicial, per tant, de la vida civil, sent aquest l'únic cas en la jurisdicció militar espanyola en que els magistrats provenen de la vida civil, a diferència del cas americà, on els magistrats civils intervenen en una instància inferior, a la CAAF); per accedir-hi és necessària la interposició d'un recurs de cassació o de revisió contra una resolució del TMC o d'un Tribunal Militar Territorial. Per altra banda, la Cort Suprema americana, que no es divideix en sales com el cas espanyol, està constituïda per 9 magistrats i per accedir-hi és necessari la interposició d'un "writ of certiorari". En ambdues ocasions, es demanen uns requisits més estrictes per accedir-hi que els que es demanen en els recursos en instàncies inferiors (tenint la Cort Suprema americana inclús una certa discrecionalitat). Finalment, cal destacar que el Tribunal Suprem espanyol coneixerà la instrucció i enjudiciament en única instància en alguns procediments.

Al llarg de l'anàlisi, s'ha pogut observar que en el sistema espanyol hi ha casos que passen a ser jutjats en primera instància directament en un tribunal superior, i que en forces ocasions el que decideix a quin tribunal anar és el rang de la persona objecte del procediment, fet que no ocorre en el sistema americà. Tot i així, el sistema americà també fa una distinció segons el rang, i és que en les corts marcial s'estableix que, en la mesura del possible, un militar no pot ser jutjat per algú d'inferior rang (així doncs, el rang del militar americà també afectarà sobre qui l'ha de jutjar).

Pel que fa a la comissió de delictes durant un desplaçament de tropes fora del territori nacional, aquest fet no provoca cap problemàtica en el cas americà, ja que, com s'ha esmentat, les corts-marcial s es poden crear ad hoc arreu on sigui necessari. Pel que fa al cas espanyol, es preveu la possibilitat de traslladar òrgans judicials militars junt amb les tropes per exercir la jurisdicció militar allà on siguin destinades (la jurisdicció correspondrà al TMC o al Tribunal Militar Territorial Primer). Així doncs, la instrucció es realitzarà al lloc de comissió dels fets i, si fos necessari, la vista també es pot celebrar a l'estranger.

D. Estadístiques

En els dos Estats escollits per a l'objecte d'aquest treball s'hi publiquen informes anuals sobre l'activitat de la jurisdicció militar. Així doncs, ha estat possible analitzar en ambdues ocasions els informes anuals de l'any 2016 (tot i que en el cas espanyol s'analitza l'exercici des de l'1 de gener fins el 31 de desembre de 2016 i en el cas americà s'analitza l'exercici des de l'1 d'octubre de 2015 fins el 30 de setembre de

2016). Tot i així, al tenir els dos sistemes formes diferents d'organització orgànica de la jurisdicció militar, comparar les estadístiques d'ambdós casos provoca una dificultat afegida, ja que, mentre que el cas espanyol, a l'estar organitzat territorialment, mostra estadísticament la conflictivitat en cada territori, el cas americà, a l'estar organitzat per branques de les Forces Armades, mostra estadísticament la conflictivitat en cada branca.

Passant a comparar les dades, si sumem tots els conflictes tractats al llarg del període objecte d'anàlisi, ens trobem que a Espanya es van tramitar un total de 2.288 procediments (incloent tots els tribunals de la jurisdicció militar menys el Tribunal Suprem, que no és analitzat per l'informe), mentre que als Estats Units es van tramitar, només comptant corts-marcials, 2.527 procediments; així mateix, a més es van tramitar 2.448 recursos dirigits a les diferents Corts d'Apel·lació Criminal i el CAAF (entre els ja pendents de l'any anterior i els presentats durant l'any). Això mostra, en un principi, un nombre de conflictivitat més elevat en el cas americà, tot i que també s'ha de tenir en compte que Espanya a l'any 2016 tenia un nombre total de 197.950 membres a les seves Forces Armades, mentre que als Estats Units la xifra ascendia a un nombre molt més superior, al d'un total de 1.348.400.¹²⁵ Així doncs, tenint en compte aquesta xifra, a Espanya es va tractar 1 procediment per cada 86 militars, mentre que als Estats Units es va tractar 1 procediment per cada 271 militars, invertint-se doncs el país amb més conflictivitat en l'àmbit de la jurisdicció militar, quedant com a resultat Espanya en primera posició i els Estats Units en segona.

Una dada també comparable és l'índex de condemnes. Així doncs, ens trobem que a Espanya hi ha un índex de 72,48% de condemnes en els procediments, mentre que als Estats Units aquest índex ascendeix fins a 87,41%. Queda palès, doncs, que la jurisdicció militar és una jurisdicció amb un gran i elevat índex de condemnes i que, per tant, si s'inicia un procediment contra un militar, aquest té un gran nombre de probabilitat d'acabar sent condemnat. Tot i així, als Estats Units aquest índex és més elevat que a Espanya, ja que al primer casí 9 de cada 10 procediments acaben amb condemna, mentre que al segon són aproximadament 7 de cada 10.

¹²⁵ World Bank Group, 2018

Conclusions

Aquest treball partia amb l'objectiu d'utilitzar el mètode del dret comparat per realitzar una comparativa entre dos Estats que han aplicat i desenvolupat la via de la jurisdicció militar per a la resolució de conflictes en l'àmbit castrense; concretament s'havia optat per comparar el model d'Espanya, com a sistema de Civil Law, i el model dels Estats Units, com a sistema de Common Law.

Per assolir aquest objectiu, s'havien marcat quatre objectius secundaris: realitzar un anàlisi del règim jurídic de les Forces Armades a Espanya, dur a terme un estudi de la jurisdicció militar a Espanya, analitzar la jurisdicció militar als Estats Units i efectuar una comparativa entre ambdós sistemes. Així mateix, es partia de la hipòtesis de que els Estats en qüestió havien aconseguit desenvolupar un sistema judicial especial per a les Forces Armades però mantenint-se dins de l'estricta àmbit de la justícia i la constitucionalitat, sense esdevenir aquesta especial jurisdicció una escapada de la justícia per part dels seus membres.

Al llarg del treball s'ha pogut donar palès de l'existència d'un sistema de tribunals en ambdós països, extensible a les missions internacionals que les Forces Armades puguin realitzar a l'estranger, que constitueixen una jurisdicció militar diferenciada de la ordinària, però que en les dues ocasions acaba sent relacionada amb la jurisdicció ordinària al concloure al Suprem (al Tribunal Suprem a Espanya i a la Cort Suprema als Estats Units), quedant així no com una jurisdicció completament independent i autònoma, sinó sotmesa jeràrquicament a un tribunal de la jurisdicció ordinària i, tot i que en les primeres instàncies els jutges i magistrats provenen de l'àmbit militar, en aquesta última instància es produeix una presència de magistrats civils (fet que, als Estats Units, es produeix inclús abans, en la Cort d'Apel·lacions per a les Forces Armades).

Així mateix, en ambdues ocasions aquesta jurisdicció especial troba el seu fonament a la Constitució, i no es tracta d'una innovació actual i moderna, sinó que es tracta d'una jurisdicció amb uns forts fonaments històrics i amb una evolució legislativa al llarg dels anys que l'han anat reformant i donant-li estructura. De la mateixa manera, en els dos sistemes es dóna èmfasi en que l'objectiu primordial de la jurisdicció militar és el de repartir justícia, i així es pronuncia, tal i com s'ha comentat al llarg del treball, tant la legislació espanyola (*“La jurisdicción militar, integrante del Poder Judicial del Estado,*

administra justicia en nombre del Rey”, tal i com recull l’art. 1 LOCOJM) com la legislació nord-americana (*“The purpose of military law is to promote justice”*), tal i com marca el preàmbul del MCM).

Així doncs, la hipòtesis sobre la que es partia a la introducció, que s’ha desenvolupat a Espanya i als Estats Units un sistema judicial especial per a les Forces Armades dins de l’estricta àmbit de la justícia i la constitucionalitat, ha estat demostrada certa al llarg del treball.

En quant als seus objectius, començant pels secundaris, s’ha donat resposta a tots ells. I és que, en primer lloc, s’ha realitzat un anàlisi del règim jurídic de les Forces Armades, analitzant la seva regulació bàsica i l’estatut del seu personal militar, ja que els seus membres no estan sotmesos a l’Estatut Bàsic de l’Empleat Públic a l’estar les Forces Armades subjectes a una potestat d’autoorganització, de la que deriva la jurisdicció militar, fonamentada en les funcions constitucionals que té aquest cos. En segon lloc, s’ha dut a terme un estudi de la jurisdicció militar a Espanya, analitzant tant la seva legislació bàsica provinent del dret militar, com el Cos Jurídic Militar, els tribunals que conformen la jurisdicció i les estadístiques de la seva activitat. De la mateixa manera, en tercer lloc s’ha dut a terme un estudi de la jurisdicció militar als Estats Units, seguint la mateixa estructura que la utilitzada en l’anàlisi del cas espanyol per facilitar així la realització d’una comparació, estudiant l’equivalència del Cos Jurídic Militar al sistema americà, el Judge Advocate General’s Corps. Finalment, en quart lloc, s’ha donat resposta a l’últim objectiu secundari, i és que s’ha realitzat una comparativa entre el cas d’Espanya i el dels Estats Units, seguint la estructura utilitzada en l’estudi de cada una de les jurisdiccions per separat: primer s’ha comparat la seva regulació, a continuació s’han analitzat les diferències i similituds entre el Cos Jurídic Militar espanyol i el Judge Advocate General’s Corps nord-americà, després s’ha estudiat com els dos sistemes han aplicat la organització dels tribunals (en que el sistema espanyol ha optat per una organització territorial, mentre que el sistema nord-americà ha triat un model d’organització segons les branques de les Forces Armades) i, finalment, s’han analitzat les estadístiques de la seva activitat, en que, tot i que la jurisdicció militar nord-americana té més activitat, si es té en compte la grandària de les seves forces militars, la jurisdicció militar espanyola té més conflictivitat per cada militar. Així mateix, s’ha pogut concloure, com a fet destacable, que la jurisdicció militar és una jurisdicció amb un elevat índex de condemnes.

Per últim, s'ha pogut complir l'objectiu principal d'aquest treball, el de comparar com dos Estats han aplicat i desenvolupat la jurisdicció militar, havent comparat el sistema d'Espanya i el sistema dels Estats Units, havent pogut veure en conseqüència com un exemple de Civil Law i un exemple de Common Law han optat per la via de crear una jurisdicció especial, la militar, diferent a la ordinària, per a resoldre els conflictes que pugin sorgir en l'àmbit de les forces armades, sense sortir de la justícia i la constitucionalitat.

Així doncs, s'ha completat un treball de fi de grau que buscava estudiar aquesta jurisdicció especial que no és tractada al llarg dels estudis del Grau de Dret, tot i la seva evident importància al constituir-se tot un sistema de tribunals, amb la seva pròpia regulació basada en el dret militar, i amb una gran activitat.

Bibliografia

Army Marketing and Research Group. (5 de maig de 2015). *The United States Army Recruiting Web site (GoArmy.com)*. Recuperat el 12 de març de 2018, de <https://www.goarmy.com/jag/jag-areas-of-practice.html>

Army Marketing and Research Group. (26 de gener de 2016). *The United States Army Recruiting Web site (GoArmy.com)*. Recuperat el 12 de març de 2018, de <https://www.goarmy.com/jag/about.html>

Clerk of the CAAF. (2017). *The United States Court of Appeals for the Armed Forces*. Washington, D.C.: www.armfor.uscourts.gov.

Code Committee on Military Justice, the U.S. Court of Appeals for the Armed Forces and the Judge Advocates General of the Armed Forces. (2016). *ANNUAL REPORT Pursuant to the UCMJ for the period October 1, 2015 to September 30, 2016*.

Consejo General del Poder Judicial. (1995). *Cuestiones penales y procesales militares*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

García Lozano, C. (2006). *Jurisdicción militar: aspectos penales y disciplinarios*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

Gil García, O. (1999). *La jurisdicción militar en la etapa constitucional*. Madrid: Marcial Pons.

Jimenez Jimenez, F. (1987). *Introducción al Derecho Penal Militar*. Madrid: Editorial Civitas.

Jordan, T. L. (2013). *The U.S. Constitution and fascinating facts about it*. Naperville, IL: Oak Hill Publishing Company.

Jurisdicción Militar España. (2016). *Tribunales Militares Territoriales*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <http://www.jurisdicionmilitar.es/TMT/>

Ministerio de Defensa de España. (2015). www.reclutamiento.defensa.gob.es. Obtingut de Normativa para extranjeros: <http://www.reclutamiento.defensa.gob.es/como-ingresar/tropa-marineria/ingresar/normativa-extranjeros/>

Olarte Encabo, S., & Orza Linares, R. M. (2015). *Estudios sobre derecho militar y defensa*. Pamplona: Thomson Reuters Aranzadi.

Oteiza, E. (1998). El certiorari o el uso de la discrecionalidad por la Corte Suprema de Justicia de la Nación sin un rumbo preciso. *Revista Jurídica de la Universidad de Palermo* , 71-86.

The Judge Advocate General's School, U.S. Army. (1960). *The Background of the Uniform Code of Military Justice*. JUDGE ADVOCATE GENERAL'S SCHOOL LIBRARY.

The Library of Congress. (2018). *Library of Congress*. Obtingut de <https://www.loc.gov/>

Tribunal Militar Central. (2014). *Manual básico de tribunales y procedimientos militares*. Ministerio de Defensa.

Tribunal Militar Central. (2016). *Memoria Jurisdicción Militar 2016*.

TRUMAN SIGNS CODE OF SERVICE JUSTICE. (7 de Maig de 1950). *The New York Times* .

United States Court of Appeals for the Armed Forces. (2018). *United States Court of Appeals for the Armed Forces* . Recuperat el 15 de febrer de 2018, de <http://www.armfor.uscourts.gov/newcaaf/home.htm>

World Bank Group. (2018). *Gasto militar (% del PIB)*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <https://datos.bancomundial.org/indicador/MS.MIL.XPND.GD.ZS>

World Bank Group. (2018). *Personal de las fuerzas armadas (% del total de la fuerza laboral)*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <https://datos.bancomundial.org/indicador/MS.MIL.TOTL.TF.ZS>

World Bank Group. (2018). *Personal de las fuerzas armadas, total*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <https://datos.bancomundial.org/indicador/MS.MIL.TOTL.P1?end=2016&start=1985&view=chart>

Legislació i jurisprudència:

Legislació espanyola:

Constitució Espanyola de 1978

Llei Orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial

Llei Orgànica 4/1987, de 15 de juliol, de la Competència i Organització de la Jurisdicció Militar

Llei Orgànica 2/1989, de 13 d'abril, Processal Militar

Llei 44/1998, de 15 de desembre, de Planta i Organització Territorial de la Jurisdicció Militar

Llei Orgànica 9/2001, de 27 de juliol, de drets i deures dels membres de les Forces Armades

Llei Orgànica 5/2005, de 17 de novembre, de la Defensa Nacional

Llei 8/2006, de 24 d'abril, de Tropa i Marineria

Llei 39/2007, de 19 de novembre, de la Carrera Militar

Llei Orgànica 8/2014, de 4 de desembre, de Règim Disciplinari de les Forces Armades

Llei Orgànica 14/2015, de 14 d'octubre, del Codi Penal Militar

Real Decret Legislatiu 5/2015, de 30 d'octubre, pel que s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic

Legislació i jurisprudència nord-americana:

Constitució dels Estats Units de 1789

The Code of Laws of the United States of America (U.S. Code)

Uniform Code of Military Justice

Manual for Courts-Martial

Sentència de la Cort Suprema de 1866 (Ex Parte Milligan, 71 US 2)

Annex

Distribució territorial d'Espanya referent a la Jurisdicció Militar.¹²⁶

¹²⁶ Jurisdicción Militar España. (2016). *Tribunales Militares Territoriales*. Recuperat el 30 d'abril de 2018, de <http://www.jurisdiccionmilitar.es/TMT/>